

SVAMPE

93
2026

Historien om Purpur-Køllesvamp

Thomas Læssøe og Jens H. Petersen

Theodor Holmskjølds planche af *Ramaria amethystina* fra værket Beata Ruris Otia Fungis Danicis fra 1790.

Purpur-Køllesvamp (*Clavaria amethystina*) er en prægtig, purpurfarvet, grenet køllesvamp, som vokser i både skov og på overdrev. Da forfatterne tidligt i 1980'erne trådte ind i deres mykologiske liv, var svampen et fatamorgana, der svævede ude i horisonten, sidst registreret fra Jægersborg Dyrehave af Poul Printz i 1974 og afbildet i Roger Phillips store bog fra 1981 (under navnet *Clavulina amethystina*), gråpurpur og lokkende. Vi selv fik først forevist svampen i 1986 i Medelpad i Sverige, hvor den berømte svenske skovtroll Rolf Lidberg (googl navnet!) viste sine fineste overdrev frem for et beundrende publikum. Men i Danmark? – Nej!

Det blev i det nordjyske, at arten gjorde sin tilbagekomst til dansk mykologi, da den i 1988 blev genfundet hele to steder, dels af Aage Pedersen ved Store Økssø i Rold Skov og få dage senere af Unto Söderholm ved Nymølle Bæk i Vendsyssel. Siden slog Jan Vesterholt til og fandt svampen ved Tågelund og andre steder i Midt- og Østjylland. I dag er dens hovedforekomst formodentlig overdrevet Høgdal, sydøst for Silkeborg, og sandelig om den ikke her oppe i tyverne er dukket frem også på Nordsjælland.

Navneforvirringer

Arten har rødder langt tilbage i dansk mykologi, nemlig hos Theodor Holmskjöld – også stavet

Thomas Læssøe, Biologisk Institut/GLOBE Institute, Universitetsparken 15, 2100 København Ø; thomasl@bio.ku.dk
Jens H. Petersen, Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltøft; jenshp@icloud.com.

The story of the Violet Coral

The story of how Holmskjöld's original *Clavaria amethystina* was reinstated, and how *C. violaceopulchra* was described as a new European species of *Clavaria*. The journey passes via *Clavaria zollingeri*, which is now considered to have an unresolved distribution centred on the island Java, and is still included on the global Red List, albeit with a stated distribution that does not include Java.

Holmskiold. Holmskjold var den første til at få udgivet et illustreret dansk værk om svampe. Det udkom i 1790 og bar den storslåede titel *Beata Ruris Otia Fungis Danicis* (lykkelig landlig lediggang med danske svampe). Det indeholdt et antal håndkolorerede kobberstukne plancher, heriblandt en prægtig en af vores svamp under navnet *Ramaria amethystina*. Som det ses, er artsepitetet her det samme som vi anvender i dag, men i den mellemliggende tid har navnebrugen skiftet talrige gange.

Hos Ferdinandsen og Winge (1943) var en violet køllesvamp medtaget under navnet *Clavaria amethystina* – “på jord i skove mellem mos og græs”. Man brugte dengang navnet *Clavaria* i en meget bred fortolkning, der bl.a. også omfattede, hvad vi i dag har i slægten Troldkølle (*Clavulina*). Svampen var netop anbragt forrest blandt troldkøllerne, så de to mykologer antog nok, at den violette svamp var en art af Troldkølle.

I 1967 udgav den danske barksvampespecialist M.P. Christiansen en afhandling om de danske køllesvampe med specielt henblik på sjællandske fund. Han henviste den violette køllesvamp til slægten *Clavaria* og brugte desuden et andet artsepitet, så hans violette, grenede svamp her blev til *Clavaria purpurea*. Han anførte dog Holmskjolds *Ramaria amethystina* som et muligt synonym. Christiansen (1967) tegnede sporerne fra et fund i Vallø Dyrehave og målte dem til 5-7,5 x 3-3,5 µm, altså som ret aflange.

International litteratur om køllesvampe var i sidste del af det tyvende århundrede præget af E.J.H. Corners monumentale værk *A monograph of Clavaria and Allied Genera* (Corners 1950). Her anvendes navnet *Clavaria zollingeri* om alverdens grenede, purpurfarvede svampe i slægten *Clavaria*, og navnet har siden Corners værk været helt dominerende i svampelitteraturen.

Arten har været betragtet som vidt udbredt, men så sjælden, at den i forbindelse med en international rødlistevurdering (IUCN 2025) blev vurderet som sårbar (VU). Går man ind på den tilhørende hjemmeside (2025), ser man dog et udbredelseskort, der ikke medtager artens oprindelige voksested (altså det sted, hvorfra arten blev beskrevet – også kaldet typelokaliteten), i dette tilfælde Java i Indonesien. Så her bliver det tydeligt, at der er ugler i mosen.

Den baskiske mykolog Ibai Olariaga anførte desuden tilbage i 2009 (i hans ph.d.-afhandling) at typeeksemplaret af *C. zollingeri* har øskner

på hyferne, hvilket man aldrig finder hos arter af *Clavaria*, og han foreslog derfor at bruge navnet *Clavaria schaefferi* om den europæiske øskneløse art. Hans forslag fik dog ingen gennemslagskraft, bl.a. fordi det kun var at finde i hans halvhemmelige ph.d.-afhandling.

Her i Danmark har vi været klar over problemet, siden vi læste om sagen i Ibais afhandling. Vi brugte derfor navnet *Clavaria zollingeri* ifølge europæiske forfattere i Nordeuropas Svampe, og i Danmarks Basidiesvampe gik vi endda et skridt videre, da det nu – bl.a. via kommunikation med Ibai – var klarlagt, at der gemte sig to arter under navnet Purpur-Køllesvamp, en med næsten runde sporer og en med mere aflange sporer. Så vi kaldte de to arter for *C. zollingeri* kortsporet og *C. zollingeri* langsporet – altså uformelle navne. Sidstnævnte svarer til beskrivelsen i Christiansen (1967).

En af grundene til, at vi var blevet særligt opmærksomme på problemet, var nogle fund af lidt blegere og løsere typer i løvskove, som vi mistænkte for at være noget andet. Vi fik derfor fundene sekvenseret, men de viste sig at matche de lidt mørkere typer ude fra overdrevene, og sporerne var også ens. En lille europæisk gruppe gik derefter i gang med at udrede problemerne, og det resulterede i en længere artikel (Olariaga m.fl. 2025), hvor den øsknebærende *Clavaria zollingeri* blev overflyttet til slægten *Clavulinopsis* (stadig kun kendt fra den javanesiske type), og navnene på de europæiske arter blev fastlagt.

Det var et større detektivarbejde at finde brugbare navne til de to purpurfarvede, europæiske *Clavaria*-arter, men den langsporede, som vi kender fra Danmark, endte med Holmskjolds gamle navn, der allerede i 1791 blev kombineret i *Clavaria* af Bulliard som *Clavaria amethystina*. Det var straks værre med den mere sydligt udbredte, kortsporede art. Her måtte vi opgive at finde et passende ældre navn blandt mange mulige kandidater, og den blev nydøbt som *C. violaceopulchra* – den smukt violette i fri oversættelse.

Selvom sidstnævnte er mere sydlig i sin udbredelse, har den dog enkelte nordlige udposter og kan derfor i princippet sagtens tænkes at forekomme i Danmark. For eksempel findes et norsk fund, der i luftlinje er meget tæt på Hirtshals, og i forbindelse med the British Mycological Society's autumn foray i det sydlige Skotland (Dumfries) i oktober 2025 fandt vi flotte eksemplarer af en purpurfarvet køllesvamp, der til vores overraskelse viste sig at

Purpur-Køllesvamp (*Clavaria amethystina*) fra Engelsholm Sønderkov vest for Vejle, 21/8 2023 (DMS-10372303). Fotos Thomas Læssøe.

Purpur-Køllesvamp (*Clavaria amethystina*) fra Høgdal overdrevet, syd for Silkeborg, 23/9 2017 (DMS-9216105). Foto Jens H. Petersen.

Clavaria violaceopulchra fra Dumfries, det vestlige Skotland, 9/19 2025 (DMS-10546724). Fotos Jens H. Petersen.

have de korte sporer. Så *C. violaceopulchra* er måske udover at være sydlig også en art med atlantiske tilbøjeligheder.

En violet troldkølle?

Hvad så med den violette troldkølle medtaget i Danske storsvampe? Ovennævnte Corner arbejdede mest i troperne, og hans opsummering af de europæiske køllesvampe byggede derfor mest på litteraturstudier. Han arver her en *Clavulina amethystina* fra hollænderen Donk, der kombinerede Holmskjolds *Ramaria amethystina* ind i Troldkølle-slægten. Denne *Clavulina amethystina* er den, som siden sniger sig ind i dansk svampelitteratur, og det er derfor, at Danske storsvampe (Petersen og Vesterholt 1990) medtager både en violet *Clavulina* under navnet Ametyst-Troldkølle (*Clavulina amethystina*) og en purpurfarvet *Clavaria* som Purpur-Køllesvamp (*Clavaria zollingeri*).

Alle, der har kikket på troldkøller ved, hvor foranderlige de er (de er efterhånden splittet i ikke min-

dre end syv europæiske arter), men vores erfaring er, at ingen af disse kan være så purpurfarvede som svampen på Holmskjolds tavle. Derfor er antagelsen i dag altså, at Holmskjolds art er vores Purpur-Køllesvamp, og at Danske storsvampes angivelse af en violet art af Troldkølle var en fejl.

En kort beskrivelse

Purpur-Køllesvamp (*Clavaria amethystina*) danner tætte, stærkt forgrenede frugtlegemer på op til omkring 60 mm i diameter. Grene og grenspidser er i reglen dybt violette til purpurfarvede, men kan dog hos ældre eksemplarer i skov afblege til næsten grårosa. Sporerne er 5-6,5 x 3-4 µm store (Q-gns. 1,4-1,9), og der findes ingen øskner på hyfer og basidier. Arten er en indlandsart, der byder på spredte danske fund fra både skov og overdrev fra det centrale Vendsyssel og ned gennem det centrale Midtjylland samt i Nord- og Midtjylland – i alt mere end 20 lokaliteter.

Clavaria violaceopulchra ser ligesådan ud ma-

Violet Køllesvamp (*Ramariopsis pulchella*) fra Røsnæs Krat, 21/9 2015 (DMS-717664). Fotos Thomas Læssøe.

kroskopisk, men dens sporer er 5-6,5 x 4-6 µm (Q-gns. 1,1-1,3). Den har heller ikke øskner og er endnu ikke fundet i Danmark.

I Danmark findes derimod en anden grenet art i det blålige farvespektrum, nemlig Violet Køllesvamp (*Ramariopsis pulchella*). Den er meget spinklere og nærmest lavendelblå og har små, 3-4 x 2,5-3,2 µm store, fint piggede sporer. Den har desuden øskner på både hyferne og ved basidiernes basis. Violet Køllesvamp findes i modsætning til den purpurfarvede kun på kystnære krat- og overdrevslokaliteter og oftest på kalkpåvirket bund. Den er sjælden, men givetvis også overset, idet den ofte sidder skjult dybt nede blandt høje urter og græsser. Den er iøvrigt meget variabel, både hvad angår størrelse og farveintensitet.

Litteratur

Christiansen, M.P. 1967. Clavariaceae daniae. Species especially collected in the isle of Zealand. – Friesia 8(2): 117-160.

Corner, E.J.H. 1950. A Monograph of Clavaria and Allied Genera. – Oxford University Press, 740 sider.

Ferdinandson, C. og Winge, Ø. 1943. Mykologisk Ekskursionsflora – Vejledning til Bestemmelse af Danske Storsvampe. 2. omarbejdede og forøgede udgave. – H. Hagerups Forlag, København, 319 sider.

Holmskiold, T. 1790. Beata Ruris Otia Fungis Danicis. Vol. 1. (påtrykt årstallet 1799). – Hafnia.

IUCN red list 2025. *Clavaria zollingeri*; https://redlist.info/iucn/species_view/154126

Olariaga, I. 2009. The Order Cantharellales in the Iberian Peninsula and the Balearic Islands. – University of the Basque Country (UPV/EHU).

Olariaga, I., Parra, L.A., Læssøe, T., Velasco, J.M., Kautmanova, I., Kruys, Å. & Salcedo, I. 2025. Disentangling a complex of violet, endangered species of *Clavaria* subsumed under the misapplied name *Clavaria zollingeri* Lév. (Clavariaceae, Fungi). – Journal of Fungi 11(7), 482. <https://doi.org/10.3390/jof11070482>

Petersen, J.H. & J. Vesterholt (red.) 1990. Danske storsvampe. Basidiesvampe. – Gyldendal, København, 588 sider.

Phillips, R. 1981. Mushrooms and other fungi of Great Britain and Europe. – London, 288 sider.

Mig og Pilfinger – samt lidt vokshatte i det nordjyske

Per Taudal Poulsen

Pilfinger (*Hypocreopsis lichenoides*).
Alle fotos Per Taudal Poulsen.

“Hvorfor er du egentlig så fascineret af de pilfingre”? spurgte Jens Chr. Schou mig en forårsdag i Øksedal, da snakken gik om min sidste fatale eftersøgning i pilekrat ved Nørremiler (Kollerup Strand-Fjerritslev) den 6. februar her i år 2025 (se nedenfor).

Men først: I Jan Vesterholts Danmarks Svampe er der et dejligt foto af Pilfinger (*Hypocreopsis lichenoides*). Det faldt jeg for. Den så da ‘leifi’ ud, ligeledes var den åbenbart lettere sjælden. Voksede i pilemoser, snyltende på Tobaksbrun Ruslædersvamp. Og ja, den ville jeg gerne finde.

Jamen hov, så ‘n en mose havde jeg lige i min baghave her i Øksedal i det nordvestlige Himmerland. Botanisk var der desværre ikke noget at komme efter. Den sidste Engblomme forsvandt i midten af firserne. Men nu da jeg jo var kommet med på svampevognen (tak Aage Pedersen og Jens Chr. Schou), var der så sandelig anledning til at rende rundt i min mose.

En februar dag i 2015 hørte forbipasserende på grusvejen hyl og råben fra dybt inde i mosen. Jeg havde minsandten fundet Pilfinger her i Øksedal. Vi bor ikke så mange herude, og snakken gik, at det hyleri da vist var ham skolelæreren, som nogle tit havde set rende ud og ind af mosen. Han er vist lidt underlig, sagde man.

Siden har jeg (undtagen i 2018) hvert år fundet Pilfinger i vores mose her i Øksedal. Det år lød det fra Heden nær Karup “Var der ingen fingre i mosen, Per?” Således de mobbende bemærkninger fra Jørn Winther Jørgensen. Det skal nævnes, at Jørn har de mest fantastiske fingre nede ved Heden. Oven i købet med ruslædersvampen på Syren.

Vi blev inviteret til besøg og forevisning af pragtfingre, som kunne gøre én lettere misundelig.

Næsten en besættelse

Og med mange fund siden hen, er det næsten blevet en belastning/besættelse med de pilfingre.

Mange natur- og svampegodtfolk har været inviteret i min mose: Jens Chr. Schou, Linda Kjær-Thomsen og Lars Thomas, Aage Pedersen, Thomas

Linda Kjær-Thomsen og Lars Thomas med en lille en.

Pilfinger med julegavebånd.

Et pragteksemplar over mosens blå vand.

Læssøe, Albert Steen-Hansen, Erik Arnfred Thomsen, Birgit Knudsen og Claus Bøjer. For i det hele taget at kunne finde dem til forevisning har jeg bundet julegavebånd omkring forekomsterne.

Pilekrattene – mange er jo mere eller mindre ufremkommelige. Her skal man sno sig, kravle rundt, falde i vand eller mudder til mere end støvlekanten. Men det betaler sig. Der ses bregner, bl.a. Kambregne, Tredelt Egebregne og en sjældnen gang også orkidéer, Koralrod eller Hjertebladet Fliglæbe og også arter af Vintergrøn. Mit favoritkrat er ved Elidsbøl Strand. Her snusede jeg mig frem til Anishat, og her ses desuden Gul Nøkketunge og sandelig også de smukkeste eksemplarer af Kromgul Vokshat.

Erik Arnfred havde ikke set og snuset til Anishat. Så han bad om at komme med, og han fik fuld valuta og glædede sig meget over duften og synet. Til gen-

gæld jamrede han over de voldsomme anstrengelser ved at kravle rundt i pilekrattet. Nå ja, han er jo også 25 år yngre end jeg, kyllingen. Mageløst pilekrat!

Pilfinger er herligt mangeformet – friske levende ses af og til i forlængelse af døde fingre. Et sted ved Havvejen mod Klim fandt jeg minsandten Tobaksbrun Ruslædersvamp på Klitfy og en meget flot Pilfinger herpå. Det vakte en vis skeptisk opmærksomhed, men med flotte fyrrekogler forsvandt enhver tvivl. Thomas Læssøe kaldte det et herligt spring af ruslædersvampen, der jo mestendels holder til på Pil. Jeg har også fundet den på Brombær et par gange – og med små pilfinger på.

Ved Navnsø, Vesthimmerland, var der et lovende pilekrat tæt på søen. Her var jeg inde og nåede at finde Pile-Mælkehat samt Pile-Skørhat, før jeg til min rædsel stod ansigt til ansigt med et stort krea-

turansigt. Jeg røg som en vårhare eller som en raket ud af krattet. Jeg har altid været lidt bange for de firbenede, undtagen mine katte.

Du skal herind igen, når vinteren stunder til, tænkte jeg. Og sammen med Claus Bøjer fra Aars tog vi til stedet sent efterår/tidlig vinter. Der var meget høj vandstand, så vi måtte gå langs kanten af de store pile. Claus gik foran. “Vi må nok vende om, Per, her er ikke nogen Pilfinger”. I det samme så jeg på fem meters afstand den flotteste store hånd siddende i en grenkrans et par meter oppe, og trods afstanden blev der taget gode billeder, og altså: der var Pilfinger ved Navnsø.

Hvad du ikke finder på vej ud, finder du, når du går tilbage. Således sagt af Aage Pedersen. Og det kan være så sandt, som det er sagt. Nær Tranum, Nordjylland findes et stort sommerhusområde med det fine navn Kronvildtvej. Her så jeg et lovende pilekrat. Jeg kom ind – en lidt længere tur frem i krattet – ingen Pilfinger. På tilbageturen opdagede jeg minsandten den smukkeste hånd garneret i mosbeklædning, siddende i knæhøjde. Meget smukt.

En brat ende

På Svampeatlas er jeg noteret for 49 fund af Pilfinger – ud af 454 – langt de fleste fra efter 1990. Nummer 50 må gerne indfinde sig i år.

I år 2025 endte det brat i et pilekrat ved Nørremiler nær Kollerup Strand. Derinde faldt jeg uden grund to gange. Nu skal du ud herfra – der er noget rivende galt, tænkte jeg og faldt så en tredje gang. Gudskelov for min telefon, som jeg havde på mig – fik ringet til min søn, som sagde “112 far – NU”. Det var lidt besværligt at forklare min position for alarmcentralen – dog holdt min bil et stykke derfra. Efter ca. en halv time kom en stor brandbil kørende

og tre hærdebrede brandfolk fandt mig og slæbte mig ud. Ude ventede vi på lægebil. Derefter indlæggelse på Thisted Sygehus et døgn med skyhøjt blodtryk.

Og efter dette har jeg fået forbud mod at gå ind i pilekrat alene – jeg går mod de 82 år. Men mon ikke jeg finder en behjertet sjæl, som vil hjælpe mig med fund nummer 50, om ikke andet så måske i mosen her på Øksedalvej, Sebbesund, Nibe, 2-300 meter fra min bopæl.

Så var der vokshatte i stedet

I sommeren 2025 var pilfingrene afløst af de skønne vokshatte på harmløse, mindre overdrev, så 2025 ender godt, bl.a. på tur med Esben Buch – skønne fund af den Rosenrøde Vokshat ved Hanstholm og på Mors samt på falderebet den smukke grøngule udgave af Kegle-Vokshat – *Hygrocybe conica* var. *chloroides*, som var første fund på lokaliteten på Hulhøj, Mors. I Fjerritslev fandt jeg senere et fund mere af *H. conica* var. *chloroides* på et fantastisk overdrev, som ligger inden for bygrænsen (mod øst), desuden masser af Skarlagen Vokshat og en halv snes arter mere. Var ved at drukne i vokshatte.

Jeg har nok fundet 18 arter vokshatte på dette besynderligt lidt kendte overdrev. Der er 66 observationer herfra, alle mine. Jeg fandt stedet i 2019, kommunalt ejet, afgræsses, adgang gennem låge. Den er til gengæld så tung, at der skal stærke kræfter til for at komme ud og ind. Det blev til ca. 23 arter vokshatte i 2025.

Stor tak til David Boertmann og Hanne Petra Katballe, Thomas Læssøe og Mette Bohn Christiansen, Jens Chr. Schou og Birgit Knudsen for at holde min svampegryde i kog.

Diplomtagere 2025

Følgende personer har bestået Svampeforeningens diplomprøve i Aarhus:

Julie Hilligsøe Lisby, Aarhus
Nikolaj Schomacker, Silkeborg

Foreningen ønsker tillykke!

Sydrust

– en skovødelæggende rustsvamp introduceret til Australien fra Sydamerika

Thomas Læssøe

Sydrust (*Austropuccinia psidii*). Foto Plant Health Australia).

Under et familiebesøg i Queensland sommeren 2025 stødte vi på to botanikere, der var i færd med at kortlægge rødlistede plantearter i et naturreservat lidt sydvest for Cairns. De fortalte, at flere hundrede arter af træer i myrtefamilien (*Myrtaceae*) formentlig ville uddø på grund af en nytilkommen og meget patogen rustsvamp med navnet *Austropuccinia psidii* – på dansk døbt Sydrust.

Arten blev tidligere henført til den velkendte slægt *Puccinia* – Tvecellerust med mange danske arter, men er nu både overflyttet til den nye slægt *Austropuccinia* og den nye familie *Sphaerophragmiaceae* (Beenken 2017).

Arten er beskrevet fra Brasilien på blade af Guajava (*Psidium guajava*), men er blevet spredt, formodentlig via mennesker eller levende planter til bl.a. Australien, hvor den nu forårsager voldsomme forandringer. Det har vist sig, at de hjemmehørende australske arter i Myrtefamilien ingen modstandskraft har mod rusten, og der forekommer nu massedød blandt disse arter. Hos nogle arter er dødeligheden så voldsom, at der forekommer ændringer i hele landskaber, og arter som *Rhodomyrtus psidioides* (Native Guava) og *Rhodamnia rubescens* (Brush

Turpentine) er nu listede som Kritisk Truede på den australske rødliste.

Det første udbrud blev fundet i 2010 på *Agonis flexuosa* – et meget anvendt prydræ – i New South Wales og blev bekæmpet intensivt, men til ingen nytte. Over 380 arter i Myrtefamilien er påvirket af rusten, og som nævnt er flere akut truede med udryddelse.

Naturbrande er en mere eller mindre naturlig del af gigantiske skovarealer i Australien, og de nye skud fra diverse træer efter branden (fx paperbark trees i slægten *Melaleuca*) er særligt udsatte for angreb af rusten, så regenereringen sættes i stå. Department of Climate Change, Energy, the Environment and Water har en udførlig hjemmeside om Sydrust (DCCEEW 2025). Her beskrives situationen som alarmerende, men dog ikke helt i samme skala som den, de to botanikere i Queensland gav udtryk for. Her angives, at 15 arter af regnskovstræer står over for udryddelse. Der er nedsat en arbejdsgruppe i samarbejde med de new zealandske myndigheder. En stor frygt er indførsel og spredning af yderligere varianter af rusten. Sådanne findes på andre kontinenter, men endnu kendes der kun en variant i Australien.

Rusten har glatte to-cellede teliosporer. Spermogonier og æcidier kendes ikke. Det var først via molekylær slægtskabsforskning, at det blev klarlagt, at arten kun er fjernt beslægtet med tvecellerust (*Puccinia*). Man taler om kryptiske slægter og kryptiske arter – slægter og arter med ingen eller meget subtile morfologiske forskelle (se Beenken 2017).

Litteratur

Beenken, L. 2017. *Austropuccinia*: a new genus name for the myrtle rust *Puccinia psidii* placed within the redefined family Sphaerophragmiaceae (Pucciniales). – Phytotaxa 97(1): 53-61.

DCCEEW 2025. <https://www.dcceew.gov.au/environment/invasive-species/diseases-fungi-and-parasites/myrtle-rust>

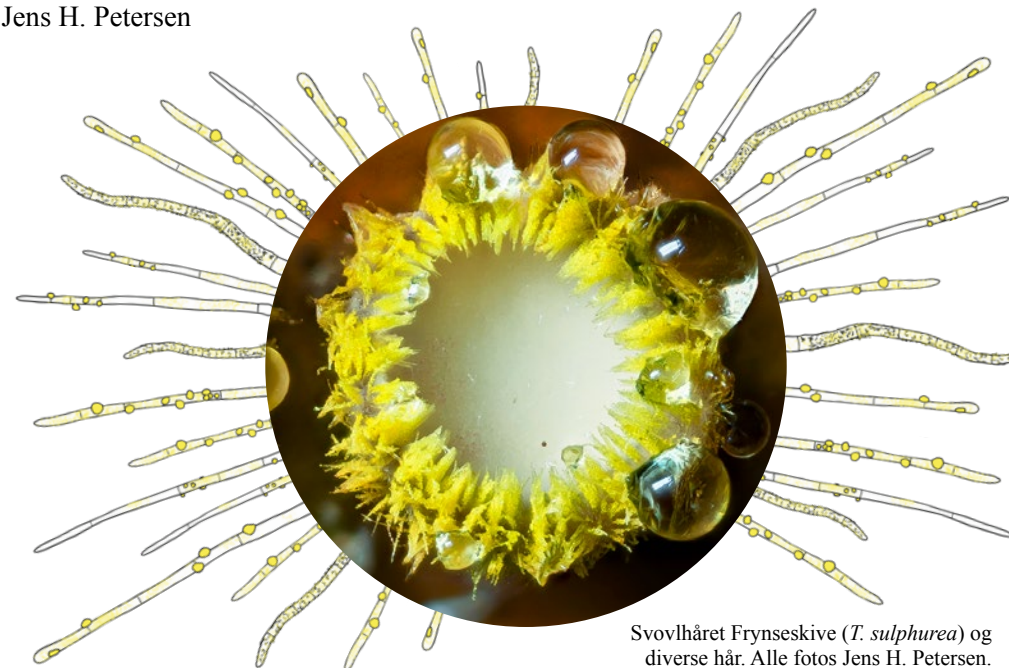
Thomas Læssøe, Biologisk Institut/GLOBE Institute, Universitetsparken 15, 2100 København Ø; thomasl@bio.ku.dk

On *Austropuccinia psidii*

A brief overview of the devastating effect of *Austropuccinia psidii* in Australia is given.

Gulhårede frynseskiver året rundt

Jens H. Petersen

De gulhårede frynseskiver er et tema, der bliver ved med at give. Dels er de (selvom de er små) lette at genkende, dels er det altid sæson for mindst en art.

Vi har været der før. I Svampe 30 præsenterede Jan Vesterholt og undertegnede tre af arterne i artiklen Frynseskiver (*Lachnum* m.fl.) på urter (1994), og i Svampe 66 var der et foto af Smuk Frynseskive (*Trichopeziza leucophaea*) i sammenhæng med en diskussion af danske svampe- navne (Petersen 2012). Siden er der sket meget med både vores forståelse af arterne i Danmark og med fotografens evne til at fotografere små

svampe, så et genbesøg her i 2026 er nok acceptabelt.

Frynseskiverne er små sæksvampe med åbne frugtleger (apotecier) og med mere eller mindre strittende hår på ydersiden og i randen. De tilhører Frynseskivefamilien (*Lachnaceae*), og frugtlegerne er typisk et par millimeter eller derunder. De danner sporerne i sække uden låg, har ofte spidse, lidt udragende parafyser og kan have mange forskellige krystaller, vorter og dråber på hårene. Familien omfatter omkring 180 danske arter, og de vokser helt overvejende på ved, blade og urtestængler.

Der er fem danske arter med gule hår og en skive med en kontrasterende farve, og det er disse

Jens H. Petersen, Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltoft; jenshp@icloud.com.

Yellow-haired inoperculate discs all year round

The yellow-haired members of the family *Lachnaceae* are a good place to start if you want to delve into the world of inoperculate cup fungi. Here, six striking species are presented: *Trichopeziza leucophaea*, *T. discolor*, *T. sulphurea*, *T. subsulphurea*, *Neodasycephala cerina* and *Amicodiscus virella*.

Smuk Frynseskive (*T. leucophaea*) på en stængel af en skærmpante (DMS-9192853) samt spore og hår.

fem arter – fire i slægten *Trichopeziza* og en i *Neodasyscypha* – at dette skal omhandle.

Arterne i slægten *Trichopeziza* er nok nogle af de frynseskiver, der er lettest at finde. Dels er frugtlegerne ret store af frynseskiver at være, typisk 1-2 mm, dels vokser flere arter gladeligt på urtestængler i nabolaget: brændenælder, kraftige skærmpanter, dueurt og lignende, og dels er nogle gulhårede og derfor ret iøjnefaldende under luppen. Vi plejer ofte at sige, at skivesvampe-sæsonen primært ligger i fugtige perioder fra maj, indtil sommertørken sætter en stopper for det. Sådan forholder det sig også for den første art herunder, men som det skal fremgå af de følgende, er der bestemt andre muligheder.

Smuk Frynseskive (*T. leucophaea*) kommer så småt frem i marts og har sin hovedforekomst fra april til juni. Den foretrækker sidste års døde stængler af brændenælde samt af store skærmpanter som fx Bjørneklo og Kørvel, men har i øvrigt en bred appetit og kan vokse på de fleste

kraftige urter. Frugtlegerne har lysende gule hår i randen, men kigger man efter på undersiden, kan man se, at der her sidder læderbrune hår. I mikroskopet ser man, at randhårene stadig er gullige og har mange tværvægge, og at de nogle gange er beklædt med gule dråber eller gult snask. Sporerne er encellede, nærmest agurkeformede og måler 11-18 x 1,5-2 µm.

Smuk Frynseskive er nem at finde. Gå ud efter en fugtig periode og opsøg et gammelt brændenældebed med tykke, lange brændenældestængler. Træk forsigtigt i toppen af de døde nælder fra sidste år, sådan at de løsner sig ved basis. Hiv kalorius op og studér den nederste, fugtige del under luppen – det er her, frynseskiverne sidder, gerne sammen med andre sæksvampe som Pokal-Stilkskive (*Cyathicula cyathoidea*), Nælde-Orangeskive (*Calloria tremelloides*), Spids Kulkegle (*Leptosphaeria acuta*) og Nælde-Stængeltunge (*Acrospermum compressum*).

Langsporet Frynseskive (*T. discolor*) ligeledes på en stængel af en skærmpante (JHP-12.097) samt sporer og hår.

Langsporet Frynseskive (*T. discolor*) er den næste art i rækken. Den ligner den foregående, men er mindre farvet. I mikroskopet ses, at hårene er flercellede og stort set gennemsigtige, men at de har brunlige eller gule klatter, der giver dem et synligt gulligt skær under luppen, sådan at svampen under luppen fremstår som en bleg version af Smuk Frynseskive. De kæmpestore sporer er den definerende karakter, hele 40-70 x 1,5-3 µm. Ingen andre arter i slægten har sporer på over 35 µm i længden, så navnet langsporet er virkelig på sin plads. Der findes en anden, endnu blegere art, nemlig Flødefarvet Frynseskive (*T. mollissima*). Denne er nærmest knækket hvid og har aldrig gule hår eller farvede dråber i hårene, og dens sporer er kun 8-13 x 1,5-2 µm store.

Langsporet Frynseskive er tilsyneladende sjælden, men den er givetvis også overset og blandet sammen med både Smuk og Flødefarvet Frynseskive (*T. mollissima*). Der er kun få fund på Svampeatlas, men ud fra disse ser det ud, som om Langsporet Frynseskive er en efterårsart.

Svovlhåret Frynseskive (*T. sulphurea*) har sin hovedforekomst i det sene efterår (oktober-november), men der er også enkelte fund fra resten af året. Den ligner Smuk Frynseskive med intenst gule hår, i reglen også på frugtlegerens underside. I mikroskopet ses tydeligt flercellede, gule hår med gule klatter. Gamle, frostskaadede frugtlegerer (som er lette at finde i november og december) bliver ofte læderbrune til brunrosa, men man kan nok ved lidt ihærdig søgen stadig finde rester af de gule randhår hist og her. Lakmusprøven er imidlertid sporerne, der ligger midt imellem intervallerne for Smuk og Langsporet Frynseskive: 20-35 x 2-3 µm. Desværre er der nok ikke andet at gøre end at måle sporerne, hvis man vil skelne disse tre arter sikkert fra hinanden. Hints om værter og årstid kan hjælpe, men data fra Svampeatlas tyder på, at alle andre karakterer end sporerne er overlappende.

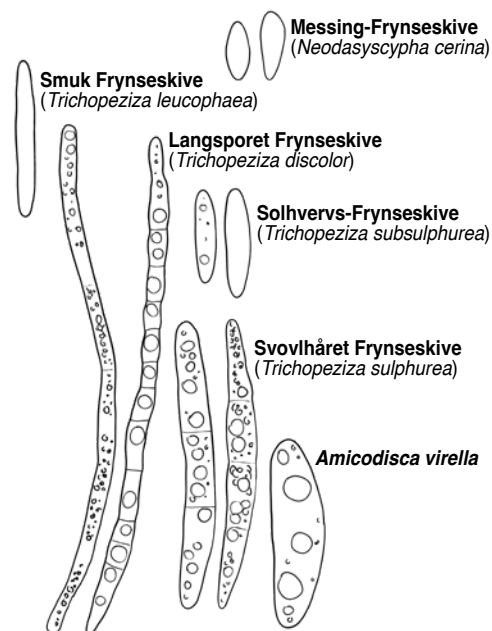
Svovlhåret Frynseskive synes at have en mere snæver værtstilknytning end Smuk Frynseskive, idet de over 100 fund i Svampeatlas næsten udelukkende er gjort på stængler af Stor Nælde.

Svovlhåret Frynseskive (*T. sulphurea*) på en død brændenælde (DMS-10535344) samt sporer og hår.

Solvhvervs-Frynseskive (*T. subsulphurea*) på eksponeret ved af elm (DMS-575511) samt sporer og hår.

Sammenligning af sporer hos gulhårede frønseskiver.

Når vinteren sætter ind, kommer en ny art frem, nemlig **Solvhvervs-Frynseskive (*T. subsulphurea*)**. Denne ligner Svovlhåret Frynseskive på en prik, men den vokser på eksponeret ved af løvtræer og sporerne måler 6,5-11,5 x 2-3 µm.

I mange år blev arten betragtet som en stor sjældenhed, op til 2017 var den i Danmark kun samlet af Thomas Læssøe og undertegnede. Men fra og med 2018 kom arten tilsyneladende ind på kratluskernes lystavler, og siden da er der gjort talrige fund, især i Nordsjælland. Søg på splintret ved eller måske især på savflader af ret friskfældet bøg fra november til marts.

Nu vender vi os fra slægten *Trichopeziza* og over mod en anden vintersvamp, nemlig arten **Messing-Frynseskive (*Neodasyscypha cerina*)**. Den danner tætte klynger af hårede frugtlegemer med en indrullet rand på løvtræ fra november til marts. Skiven er farvet som nypudset messing, mens ydersidens hår nærmere har farve som anløbet messing. Arten har små, 5-7 x 2-2,8 µm store sporer, og hårene er i mikro-

Messing-Frynseskive (*Neodasyscypha cerina*) på eksponeret ved af bøg (DMS-9353062) samt sporer og hår.

Amicodisca virella på vådt liggende gren i Söderåsens nationalpark, Sverige (JHP-06.112) samt spore og hår.

skopet flercellede og lysebrune med masser af gulbrune klatter.

Messing-Frynseskive vokser på eksponeret ved, helt overvejende af Bøg. De første danske fund er gjort af Thomas Læssøe og Ronald Toft tilbage i midtfirserne. Derefter blev arten ikke set i Danmark før i 2017, hvor fundene fra Nordsjælland pludselig eksploderer – fuldstændig samme mønster som hos Solhvervs-Frynseskive, så noget tyder på at Svampeatlas' ihærdige rapportører i de senere år har set mulighederne i at søge på eksponeret løvved i vintermånederne.

Det var de kendte danske arter med gule hår og kontrasterende skive. Der findes tillige et antal små skivesvampe med mere ensfarvede gule hår og skiver – fx hårskiveslæggerne *Hamatocanthoscypa*, *Calycellina* og *Psilachnum* – dem kan du læse om i Nordeuropas svampe. Men der findes også nogle svampe, vi kan drømme om, ikke mindst arterne af slægten *Amicodisca*. Disse små

skivesvampe har en mørkt grøngul skive omgivet af lyst grøngule hår. Sporene er fra 10 til 30 µm lange, og det er bl.a. på sporestørrelsen, at man adskiller de tre nordeuropæiske arter, som foretrækker at vokse på fugtigt liggende kviste af løvtræ nordpå i Skandinavien (se Huhtinen og Læssøe 2001), men også helt ned til Skåne. Ingen *Amicodisca*-arter er endnu fundet i Danmark, og de har derfor heller ikke fået danske navne, men hvis du skulle være så heldig at træffe en her til lands, kan vi jo døbe den efter det latinske navn: Venneskive.

Litteratur

- Huhtinen, S. og Læssøe, T. 2001. *Amicodisca* – en skivesvampeslægt med to smukke, men næsten ens arter. – *Svampe* 34: 43-47.
- Læssøe, T. & Petersen 2019. *Nordeuropas svampe*. Gyl-dendal, København – 1717 sider.
- Petersen, J.H. 2012. Det efterplaprende navneudvalg – en replik. – *Svampe* 66: 47-51.
- Vesterholt, J. og Petersen, J.H. 1994. *Frynseskiver* (*Lachnum* m.fl.) på urter. – *Svampe* 30: 31-47.

Vejen til makro

Jens H. Petersen

Mange svampe er små, og at dokumentere denne mikroskopiske verden er en konstant udfordring for mykologer. Heldigvis har teknikkerne til makrofotografering udviklet sig enormt gennem årene.

Da jeg begyndte at fotografere svampe i slutningen af 1970'erne, kunne min 'almindelige' linse fokusere på 60 centimeters afstand. For at komme tættere på måtte jeg flytte linsen væk fra filmen ved hjælp af et sæt mellemringe. Dette var besværligt, og rigtig tæt på kom man aldrig. Flere penge og en dedikeret makro-optik senere blev fotograferingen lettere, men det bragte stadig kun fotografen ind på omkring 1:1 (dvs. at det affotograferede område svarede til filmens 24 x 36 mm).

Eksperimenter med bælg eller mange mellemringe gav resultater med større forstørrelser, men skarpheden og især dybdeskarpheden var ringe. I praksis var billeder omkring 1:4 det vildeste, man kunne håbe på, hvis billederne skulle være ordentlig skarpe. Så i begyndelsen af nullerne kom digitalkameraerne! I starten drog fotografen fordel af den lille kamerachip og den deraf korte brændvidde på linserne. Dette gav en langt bedre dybdeskarphed. Senere kom muligheden for at tage mange billeder med forskelligt fokusplan, som derefter kunne stackes (samles til et billede) med software, sådan at det færdige billede indeholdt alle de skarpe dele af de oprindelige fotografier. Pludselig var dybdeskarphed ikke længere et problem. Havde du en tilstrækkelig stabil opstilling (inklusive en svamp, der ikke tørrede ud) var nærmest uendelig dybdeskarphed en mulighed. I dag findes der masser af mellemklasse-kameraer, der automatisk kan skyde en serie af fotos til stacking (også kaldet focus bracketing) og endda nogle, der også kan lave selve stacking-processen for dig.

Så længe du befinder dig i det normale makro-område, kan de bedste mobiltelefoner i øvrigt efterhånden udkonkurrere mere klodsede fotoapparater. Nogle kan fotografere så lille et område som 5 mm og blæse det op til et skærmstort billede til Svampeatlas.

Grå Frynserede (*Lachnella albviolascens*) fotograferet med en 55mm Micro Nikkor linse på Kodak Ektachrome film i 1988.

Ekstrem makro

Skal du rigtig tæt på, er du imidlertid stadig nødt til at bygge din egen, specielle opstilling. Det kan være alt fra et kamera med en makrolinse og en lampe til komplicerede opstillinger med endnu mere specialiserede linser, mellemringe, flash og motoriserede makroskinner. Der findes imidlertid en genvej, hvor du kan snuse til supermakro: du kan bruge et mikroskop med fotoapparat. Læg dit materiale på et objektglas og under mikroskopets laveste forstørrelse (typisk $\times 4$). Ingen væske og intet dækglas. Brug en billig LED-lampe med en bøjelig hals til at lyse op med, og tag så en serie af billeder med forskudte fokusplaner. Nu har du en billedserie, der kan stackes. Med mindre dine linser er supergode (og dyre), giver dette nok ikke den allerhøjeste billedkvalitet, men det er en god start og rigeligt til bestemmelse og upload til Svampeatlas.

Jens H. Petersen, Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltøft; jenshp@icloud.com.

The road to macro

A brief historical overview of macro photography of fungi (an adaptation from *Field Mycology* 26(2): 64-65).

Grå Frynserede nærstuderet med opstillingen til højre i 2025 (DMS-10510211).

Grå Frynserede fotograferet med et Leica makroskop med en Apozoom linse på i workshop i Spanien i 2013.

Det er svampen, der tæller

Billederne til denne artikel viser lidt om udviklingen over de seneste 40 år. Billedet på forrige opslag er taget tilbage i 1988 med en makrolinse på en ektachrome 35 mm-film. Det er kornet, helt lukket i de mørke områder og ikke særlig skarpt. Billedet her øverst til venstre er taget i 2025 med en lille dedikeret speciallinse med et 45 MP kamera og blitz. Det er stacket af 22 billeder og efterbehandlet i programmerne ZerineStacker og Photoshop. Det højopløste originalbillede er så skarpt, at man kan gå på opdagelse nede mellem hårene.

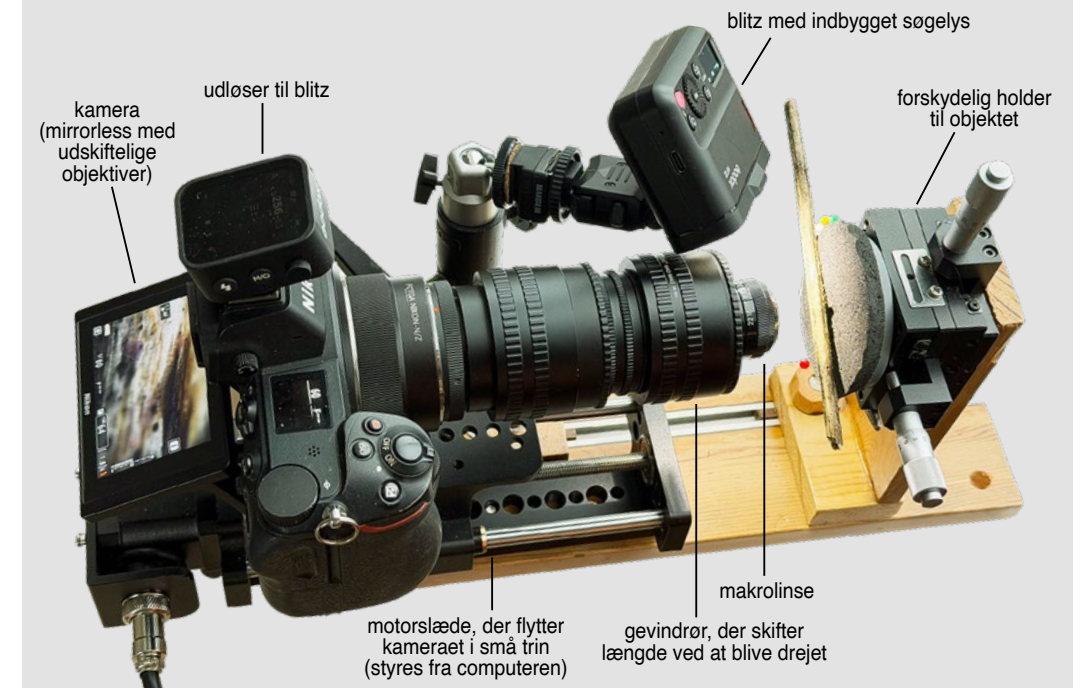
Ikke alt handler imidlertid om teknik – naturen og svampene skal også spille med. Det tredje foto fra 2013 (nederst til venstre) er lavet i moderat kvalitet med et 12 MP kamera med et makroskop med en zoomlinse. Det er en opstilling, der er meget effektiv (og dyr), fordi zoomlinsen tillader, at man hurtigt kan finde svampen og få den i fokus, men zoomlinser giver altid lidt dårligere

resultater end såkaldte prime-linser (linser med en fast brændvidde). Blandt andet derfor er billedet mindre skarpt. Det viser imidlertid noget, som sjældent ses hos disse små svampe: hvordan sporerne dannes. På svampens hymenie ses små lysende pletter fire og fire. Det er sporerne, der sidder på toppen af basidierne, og det viser, at denne lille skål ikke er en sæksvamp, som man ellers let kunne forledes til at tro, men en basidiesvamp, nemlig den lille Grå Frynserede (*Lachnella alboviolascens*), hvor sporerne dannes fire og fire på toppen af basidierne.

Du kan samle mange, mange små af disse hængeskåle uden at se synet af basidier med sporer. Dette er et heldigt skud, der på mange måder trumfer den senere tekniske overlegenhed. Pas derfor godt på dine småsvampe, hold dem fugtigt i æsker, spray dem med vand fra en brillespray og hold dem ikke længe ude i stuens tørre varme – for det er svampen, der tæller.

Et udstyr til ekstrem makrofotografering

Dette er en simpel og effektiv opstilling til ekstrem makrofotografering. De fleste dele kan købes over nettet – eneste 'vanskelige' punkt er linsen, her en 20 mm Canon macro 3,5, der ikke fås mere. Laowa 25 mm og AstrHori 25 mm makrolinser er mulige alternativer. Motorslæden er fra WeMacro – effektiv til en fornuftig pris. Hele opstillingen kan også placeres vertikalt. Omslagsfotoet til dette nummer af Svampe er lavet med denne opstilling.

Kantarelboden i Listed på Bornholm afslører, om der er kantareller i skoven. Foto: Flemming Rune, 16. juli 2025.

Kantareller er og bliver nogle af de mest eftertragtede spisesvampe for svampesamlere i hele Europa. Smag, konsistens og udseende appellerer til spising, og det gælder alle de gule kantarel-arter omkring Almindelig Kantarel (*Cantharellus cibarius*), hvoraf vi har mindst otte i Europa og mange flere i Asien og Nordamerika.

De europæiske arter ligner hinanden meget, men kan godt skelnes fra hinanden alene på udseendet. Det går de færreste spisesvampesamlere dog ret meget op i. Den største udfordring er at finde kantarellerne – og samle erfaringer om deres variable forekomst, lokalt, vegetationsmæssigt, vejrafhængigt og sæsonmæssigt. Og det er nok så vanskeligt og uforudsigeligt.

Det kan være frustrerende at høre om fyldte kantarelkurve på Læsø og Bornholm, mens der næsten ingen kantareller er omkring Aarhus og København. Som regel er årsagen tørke, for i milde, fugtige somre og efterår er der næsten altid kantareller. Men der er utallige andre variable, f.eks. jordbund,

værtstræer, genetiske forskelle og antallet af svampeplukkere.

Trods alle de komplicerede sammenhænge, er det lykkedes mig at finde ti forskningsbaserede regler for kantareller, hvoraf nogle muligvis er artsafhængige:

- 1) Langvarig og systematisk kantarelplukning ser ikke ud til at påvirke myceliers fremtidige produktion af kantareller.
- 2) Optrækning frem for afskæring af kantareller har absolut ingen betydning.
- 3) Kantarelmyceliet sætter flest frugtlegemer langs 'kanter' i terrænet, dvs. stier, spor, og bevoksningsgrænser.
- 4) Kantarel-frugtlegemer kan godt vokse i to måneder og kaste modne sporer lige så længe, hvis vejret er til det.
- 5) En kantarel har vist sig god, fast og spiselig i op til 113 dage, efter at den brød frem af jorden.

- 6) I undersøgelser har mindre end 1 pct. af kantarellerne været angrebet af orme (svampemyggelarver), mens 40-80 pct. af andre hatdannende storsvampe var angrebet.
- 7) Snegle spiser færre kantareller end andre svampe – det skyldes muligvis et højt indhold af vitamin D2.
- 8) Mange kantarel-frugtlegemer betyder ikke nødvendigvis, at myceliet har det specielt godt, men kan lige så vel være en stressreaktion.
- 9) Nogle mycelier producerer kun kantareller på højst 20 mm, mens andre mycelier af samme art sagtens kan producere større kantareller.
- 10) Der findes forskellige arter af kantareller, som ganske enkelt reagerer forskelligt på klimaforholdene.

En god kantarelsæson kan i Danmark begynde for Sankt Hans og blive ved sommeren igennem. Den fine smag, skønne aroma og faste konsistens af kantarellerne giver et utal af muligheder for tilberedning. Her i sommer eksperimenterede jeg for første gang med at lave kantarel-tapenade, og dette var den bedste opskrift, jeg nåede frem til:

Kantarel-tapenade til pasta og brød

Løg hakkes og klares på en pande. Kantareller renses, findeles og steges med salt og peber, til de ikke sprutter længere. De stegte løg og svampe blendes

Kantarel-tapenade til pasta og brød

300 g kantareller (=150 g stegte)
1 stort løg (100 g)
olivenolie til stegning
50 g olivenolie tilsat efter stegning
salt og peber
persille
300 g god pasta (max. 50% fuldkorn)
Rugbrødschips eller baguette

sammen med kold olivenolie til en ensartet, cremet masse. Olien kan steges med på panden inden blendning for længere holdbarhed af tapenaden, hvis den ikke skal spises med det samme. Pasta koges, tapenaden røres i, og retten serveres med persille. Tapenaden kan gemmes i flere uger i køleskab og nydes f.eks. på rugbrødschips eller smurt på en fransk baguette.

Kantarel-tapenade til pasta og brød.

Oplev magien ved hjemmedyrkede svampe

Julie Holm og Mads Boserup Lauritsen

Gul Østershat på halm.
Alle fotos af Tagtomat.

Normalt når vi formidler svampedyrkning i Tagtomat, ville vi starte med at fortælle, hvor fantastiske svampe er – men det ved du jo allerede! I artiklen her kan du lære, hvordan du kan rykke magien helt ind i din stue ved at dyrke spiselige svampe derhjemme. Udover de kulinariske muligheder får du med svampedyrkning mulighed for at følge svampenes vækst på nært hold. Du kan se, hvordan myceliet, som ellers ofte er skjult for os, spreder sig, og du vil opleve, hvordan frugtlegemerne kan fordobles i størrelse fra dag til dag.

Du kan dyrke mange forskellige gode spise-svampe derhjemme. Hvis du er ny i svampedyrkning, er østershatte gode at starte med. De kan dyrkes på mange forskellige substrater og vokser gladelig på alt fra kaffegrums til halm eller sågar gamle cowboybukser – så længe der er cellulose, de kan nedbryde. Har du en trykkoger og lidt mere tålmodighed, kan du dyrke både Pindsvinepigsvamp (*Hericium erinaceus* – på engelsk Lion's mane), en art omkring Poppel-Agerhat som går under navnet 'Pioppino' (formodentlig enten *Cyclocybe aegerita*

eller *C. cylindracea*), Shiitake (*Lentinula edodes*), Koralpigsvamp (*Hericium coralloides*) og mange flere. Er du heldig at have et skyggefuldt hjørne i en have eller på altanen, kan du også dyrke forskellige svampe i træstammer eller lave et svampebed.

Kend din svamp

Uanset hvilken svamp, du dyrker, og om det er inde eller ude, skal du huske, at du altid er i konkurrence med andre svampe. Dyrker du udendørs, kan både mycelier og sporer sprede sig til dit substrat. Dyrker du indendørs, kan du desværre heller ikke komme uden om konkurrence fra især skimmelsvampe – heller ikke selvom du synes, at du har verdens rene-køkken.

Når du skal dyrke spiselige svampe, gælder det derfor kort sagt om at skabe de bedst mulige betingelser for den svamp, du gerne vil dyrke, så den vinder konkurrencen. Det gør du først og fremmest ved at varmebehandle det substrat, din svampe skal vokse i, og ved at have rimelig rene forhold. Derudover kan mængden af mycelium også have betyd-

Østershattemycelium på kaffegrums.

Materialerne kan genbruges, som mælkekartonerne her med Østershat.

ning – jo mere mycelium du bruger, jo hurtigere vil din svamp overtage. Endelig gælder det om at skabe vækstbetingelser, som ligner de naturlige betingelser for den svamp du vil dyrke.

Det afhænger selvfølgelig af både substrat og art, hvordan du skaber de bedste betingelser, og med tiden vil du lære din svamp godt at kende og blive bedre og bedre til dyrkningen. Og skulle der gå mug eller skimmel i dit dyrkningskit, skal du ikke forvivle. Som regel kan du fjerne det angrebne område og hjælpe din svamp til at overtage væksten igen.

Kaffegrums og genbrug

Det behøver ikke være en dyr og grejtung investering at komme i gang med svampedyrkning. Faktisk kan du nøjes med at bruge en gammel skyr-, yoghurt- eller isbøtte, lidt mikropore-tape, dit gamle kaffegrums og så selvfølgelig lidt mycelium (af Østershat). Når du skal starte med at dyrke svampe, er det nemmest at købe mycelium, som er opformeret. Vi bruger fx mycelium podet på økologisk korn.

Lav to-fire huller i din bøtte, gør den grundigt ren med både sæbevand og husholdningssprit (også i randen af hullerne) og dæk hullerne udvendigt med

et lag mikropore-tape (åndbart tape, også kendt som 'englehud'). Det tillader udskiftning af luften, så svampen kan få ilt til at vokse, men danner samtidig en barriere for de værste sporer fra den skimlede appelsin, du har glemt i din frugtskål. Vi laver hullerne cirka 18-20 mm i diameter, da det passer perfekt med et stykke mikropore-tape.

Fyld de nederste 2-4 cm med kaffegrums og bland med lidt mycelium af Østershat. Vi plejer at bruge omkring 20-30 g mycelium (på korn) og femti måleskeer kaffegrums til at starte op med i en et-kilos skyrbøtte.

Det geniale ved kaffegrums er, at uanset hvor langsomt du brygger din kaffe, vil der være en masse næringsstoffer tilbage, som du kan udnytte. Samtidig bliver grumset pasteuriseret i bryggeprocessen. Til gengæld er det vigtigt, at du bruger grumset så hurtigt som muligt efter afkøling, da det hurtigt vil blive forurenset med skimmel. Kaffegrumset skal være mørkebrunt og ikke drivende vådt, når du bruger det. Filterkaffegrums plejer at fungere godt, grums fra espressokaffe er til den tørre side og skal fugtes ekstra, og grumset fra stempelkanden skal vrides godt igennem.

Julie Holm og Mads Boserup Lauritsen, Tagtomat, Jagtvej 59, st. tv, 2200 København N; info@tagtomat.dk

Experience the magic of home-grown mushrooms

Agerhatten 'Pioppino' næsten klar til høst.

Efter nogle dage vil du kunne se, hvordan myceliet har spredt sig ud over kaffegrumsset som et hvidt candyfloss-lignende tæppe. Så er det tid at fodre med mere kaffegrums. Tilfør et lag mere med et par dages mellemrum eller brug den smule, du har hver dag, indtil bøtten er helt fyldt op. Du skal ikke blande med mere mycelium eller med det, som allerede vokser – bare læg det nye grums ovenpå.

Grunden til, at du skal starte med et lille lag grums, er, at kaffegrums er meget småt i sin struktur, og det pakker derfor rigtigt tæt. Hvis du fyldte hele bøtten op på én gang, ville der ikke komme meget ilt ind i midten, din Østershat ville få det hårdt, og du ville måske tabe konkurrencen til skimmelsvampene.

Når bøtten er helt fyldt, vil der efter lidt tid vokse frugtlegemer ud af hullerne, som du kan høste og spise. De er stærke og skubber selv tapen til side, så du skal ikke fjerne den. Tværtimod vil det øge risikoen for udtørring. Når du har høstet et par gange, kan du dele dit mycelium og gøre det hele igen. Hvem ved – måske ender du med et helt tårn af svampebøtter?

Jo mere substrat – jo større høst

En et-kilos skyrbøtte giver et par håndfulde frugtlegemer. Generelt gælder det, at jo mere substrat din svamp vokser i, og jo bedre næringssammensætning det har, jo større høst får du.

Hvis du vil have et større udbytte eller dyrke andre svampe end østershatte, kan du med fordel dyrke i dyrkningsposer. Du kan enten lave dem selv af fryseposer og mikropore-tape, eller du kan investere i professionelle dyrkningsposer med forskellige typer filtre.

Til østershatte kan du bruge snittet halm. Er det ikke på forhånd varmebehandlet, kan du bruge varmt vand mellem 65-82 °C til at pasteurisere halmen. Blandingsforholdet mellem halm og vand afhænger lidt af, hvilken halm du bruger, men som tommelfingerregel skal halmen være så fugtig, at du lige præcis kan presse lidt vand ud af den.

Hvis du har en trykkoger, kan du blande træmel (fra løvfældende træ) med hvedeklid i forholdet 80:20 sammen med vand. Vi plejer at bruge 600 g bøgemel, 150 g hvedeklid og 1 liter vand og pasteuriserer det så i en egnet dyrkningspose i trykkogeren

Skælhatte i forskellige stadier. Den præcise art er ukendt, men formodentlig nært beslægtet med Højtsiddende Skælhat.

i to-tre timer. Posen skal have noget at stå på, og du skal lægge noget over, som holder den væk fra ventilerne, men tillader dampen at komme forbi. Hvis du vil dyrke andet end østershatte, vil vi anbefale denne metode, og med den kan du dyrke en lang række forskellige svampe.

Masser af fugt og frisk luft

Uanset hvilken svamp, du dyrker indendørs, kan du optimere din dyrkning ved at skabe et fugtigt miljø omkring dit dyrkningskit, så snart frugtlegemerne er på vej. Tænk på miljøet i en efterårsskovbund. Der er her rig mulighed for at skrue op for nørdet med dyrkningstelte med automatiseret styring af diffuse-re og hepafiltre, men du kan også sagtens nøjes med at sætte en kasse over dit dyrkningskit og tilføre fugt med en forstøver et par gange om dagen. Husk da at skifte luften et par gange dagligt også, så der kommer frisk ilt til. Ellers vil du få nogle ret sjove former på dine frugtlegemer. Men det kan også være en spændende oplevelse.

I haven eller på altanen

Vil du gerne dyrke svampe udendørs, er der også flere muligheder. Uanset metode skal du finde et skyggefuldt sted og sørge for at holde fugten oppe.

Har du træstammer af løvfældende træ, kan du pode dem med mycelium af fx Shiitake, Østershat eller Pindsvinepigsvamp.

Du kan enten pode dine stammer ved først at lade myceliet vokse på dyvler af fx Bøg (en lille træpind – som dem, der bruges til at samle møbler). Læg dyvlerne i blød et døgn tid, kog dem et par timer, lad dem køle ned og pod dem med mycelium. Når du kan se, at myceliet har godt fat i dyvlerne, bores de ind i træstammen. På den måde får du spredt myceliet godt ud. Du kan også gøre det mere simpelt med totem-metoden, hvor du skærer en skive af, lægger mycelium på og sætter skiven på igen. Husk med begge metoder at dække hullerne med voks eller andet – ellers tror insekterne bare, at du har lavet en lækker myceliumbuffet til dem.

Uanset metode er det et tålmodighedsprojekt, og der kan sagtens gå flere år, før du ser et frugt-

Pindsvinepigsvamp eller Lion's Mane (tv.) og Koralpigsvamp (th.), begge på træmel og hvedekliid.

legeme, da svampen først skal nedbryde alt den gode næring, der er i din stamme.

Har du en have, kan du også prøve at anlægge et svampebed med Rødbrun Bredblad (*Stropharia rugosoannulata*). Her laver du en lasagne af jord, fugtig halm, mycelium og fugtig træmel eller flis.

God fornøjelse!

Om forfatterne

Julie Holm og Mads Boserup Lauritsen kommer fra det lille firma Tagtomat, som bl.a. arbejder med produkter til og formidling af hjemmedyrkning af forskellige svampe. Navnet Tagtomat kommer fra firmaets start, et grønt fællesskab i en taghave med tomater tilbage i 2011. Se mere på www.tagtomat.dk.

Rabat i Tagtomats webshop: Forhåbentlig er du blevet inspireret til at gå i gang med svampedyrkingen og mangler bare lidt materialer. Måske kan du finde dem lokalt, hvor du bor, og ellers har vi lavet en rabatkupon til dig. Vi sender med PostNord til hele landet.

Kuponen giver 20 pct. rabat på alle vores produkter til svampedyrkning, der ikke er nedsat i forvejen, og gælder frem til 1. maj 2026. Den kan bruges én gang pr. næse.

Find dine dyrkningsmaterialer, skriv koden "SVAMPEKUNDSKAB-2026" ved udtjek i webshoppen, og du er godt på vej til en spændende hjemmedyrket oplevelse.

Mere viden og erfaringsdeling

Der er desværre ikke plads nok til at komme ind på alle detaljer og metoder her, men vi håber, at du har fået øjnene op for de mange muligheder og fantastiske oplevelser, der er med dyrkning af spiselige svampe. Skulle det hele have været med, ville det fylde en hel bog, og den er vi fra Tagtomat faktisk i gang med at skrive. Hjemmedyrkede svampe – fra mycelium til måltid udkommer i foråret 2026, og her kan du læse mere om svampedyrkning og derudover få inspiration til svampenes plads på tallerkenen med en lang række opskrifter.

I mellemtiden er der mere viden at hente i eksisterende guides på hjemmesiden tagtomat.dk eller bogen Grow Like Tomorrow – Vejen til fremtidens bæredygtige fødevarer. Begge dele kan downloades gratis som pdf gennem webshoppen.

Eller du kan blive en del af vores online dyrkningsfællesskab. En af grundstenene i Tagtomat er vidensdeling, så derfor har vi lavet et godt gammeldags forum til fri vidensdeling, hvor både vi og andre dyrkningsentusiaster deler erfaringer og kan hjælpe dig videre. Vi håber, at du vil tage det til dig og dele dine erfaringer (også de gode), så vi sammen kan blive klogere på svampedyrkningens univers. Du finder det på forum.tagtomat.dk.

Rundt om svampene

af Flemming Rune

99 millioner år gamle zombie-svampe

En gruppe kinesiske forskere anført af Yuhui Zhuang, ph.d.-studerende ved Institute of Paleontology på Yunnan University i det sydvestlige Kina, har beskrevet to nye snyltekølle-arter, der voksede ud af hovedet på henholdsvis en flue og en myrepuppe indlejret i hver sit stykke 99 millioner år gammelt rav. Ravklumperne stammer fra Kachin-provinsen i det nordlige Burma, hvor de for omkring ti år siden blev fundet ved en udgravning nær Noije Bum-landsbyen. De blev købt på et burmesisk ravmarked før 2017, hvor etniske uroligheder og væbnede konflikter udbrød.

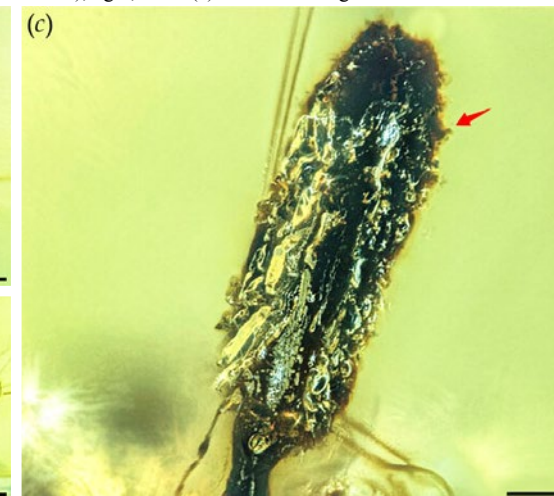
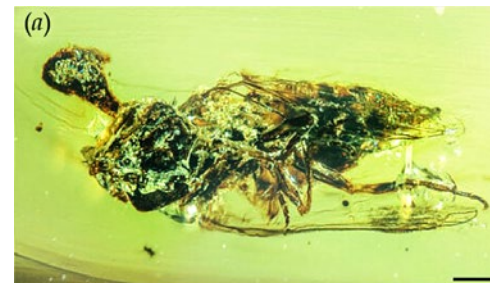
Begge arter er henført til den fossile snyltekølleslægt *Paleoophiocordyceps*, der er Kridttidens forløber for en del af nutidens snyltekøller. Som tidligere beskrevet i Rundt om svampene har man tegn på, at visse snyltekøller kan inficere værtsinsekters hjerne og derved manipulere deres adfærd, så de placerer sig på steder, der er særlig gunstige for svampenes udvikling og spredning. Da de fossile snyltekøller netop sender fælleskød (stromata) med frugtlegemer ud af insekternes hoved, mener forskerne ikke, der kan være tvivl om, at de har været involveret i en sådan adfærdsmanipulering af værterne, og altså gjort dem til 'zombier' for svampene. Insekterne dør naturligvis af infektionen, så snyltekøllerne har muligvis spillet

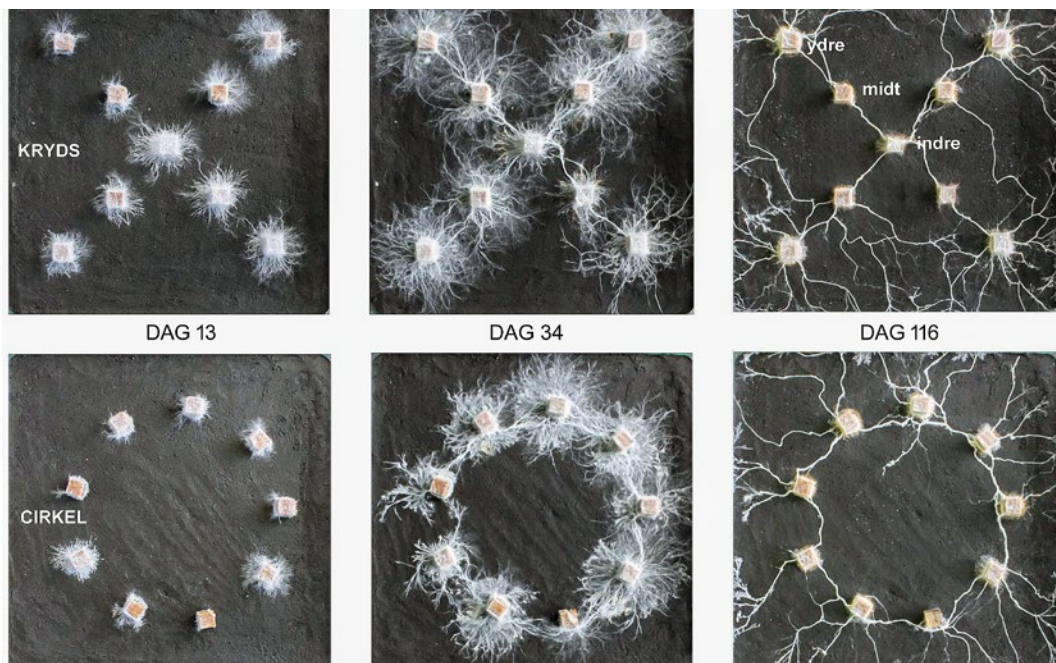
en central rolle i reguleringen af insekt-bestandene.

Disse fossiler er blandt de ældst kendte dyrepato-gene svampe, nemlig fra midten af Kridttiden. Forskernes analyse af værts-præferencerne hos disse og andre fossile snyltekøller tyder på, at snyltekøllerne i løbet af Kridttiden foretog et værtsspring fra biller til fluer og sommerfugle. Nye arter af snyltekøller er gennem årmillionerne blevet udviklet, så de har passeret til deres nye værter, og det forklarer den øgede diversitet af snyltekøller frem gennem Kridttiden.

Der kendes i dag mange tusinde parasitiske svampe på insekter, heraf over tusind arter af snyltekøller. Professor Edmund Jarzembowski, palæontolog ved Nanjing Institute of Geology and Paleontology, er medforfatter til undersøgelsen, og han påpeger, at det er fascinerende at se, hvordan noget af det avancerede samliv i naturens verden, som vi ser i dag, også var til stede på højdepunktet af dinosaurernes tidsalder – blandt svampe og insekter for 99 millioner år siden.

Ravklump med en indlejret flue (a, set fra siden; b, set fra ryggen), hvor der fra fluens hoved udgår et stroma af den nybeskrevne snyltekølle *Paleoophiocordyceps ironomyiae* (holotype). Pilen (c) peger på et enkelt frugtlegeme (perithecium) på stromaet. Målestokkene er 0,5 mm (a og b), og 0,1 mm (c). Fotos: Zhuang m.fl. 2025.

Vækstmønstre fra artiklen af Yu Fukasawa m.fl.

Zhuang, Yuhui m.fl.: Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences 292 (2025); <https://doi.org/10.1098/rspb.2025.0407> og <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.c.7828966>, maj-juni 2025.

Jacobo, Julia: <https://abcnews.go.com/US/99-million-year-zombie-fungi-found-preserved-amber/story?id=123739967>, juli 2025.

Svampemycelium kan (måske) tænke

En gruppe japanske forskere hævder i en undersøgelse, at svampe besidder en så stor 'intelligens', at de kan træffe beslutninger. De testede, hvordan svampemycelium bredte sig ud fra podede træblokke, og fandt ud af, at de løbende valgte strategiske, ressourcebevarende måder, som indebar kommunikation på tværs af hele netværket.

Menneskers nervesystem indeholder et netværk, der fungerer ved avanceret kemisk kommunikation via neurotransmittere i nervesynapser. Hjernen og rygmærven (centralnervesystemet) er i stand til i sine neuroner at lagre det kommunikationsmønster, de modtager fra nervesystemet, så vi får lettere ved at tilpasse os nye situationer, lære nyt, undgå ubehageligheder og i det hele taget

lagre erindringer til senere brug. Det kalder vi intelligens.

Nogle steder i dyreriget har dyrene ikke én hjerne som vores, men reelt flere 'hjerter' eller nervecentre, f.eks. har blæksprutter en 'hjerne' i hver arm, altså et nervecenter med neuroner, som ophober lokal eller såkaldt distribueret intelligens. Hos svampe kan man møde et lignende mønster, hvor der tilsyneladende ophobes lokal hukommelse for, hvor det bedst kan betale sig at lave vækst, og hvor det ikke kan.

Yu Fukasawa fra Graduate School of Agricultural Science ved Tohoku University i Japan opstillede et forsøg, hvor træblokke podet med barksvampen *Du-net Randtråd (Phanerochaete velutina)* fik mulighed for at sende hyfetråde frit i alle retninger hen over en flade for at samle føde. Teoretisk set ville de blive ved med at vokse ensartet ud til alle sider hele tiden på fouragerings-ekspeditioner. Men ret hurtigt valgte de at sende mycelietråde i den mest effektive retning.

Når træblokkene blev stillet i et kryds, endte det efter 116 dage med at være de yderste fire blokke, som sendte flest mycelietråde udefter i hver sin retning, mens de indre arealer i krydset blev efterladt ubevoksede. Når træblokkene blev stillet i en cirkel,

endte de med alle at sende lige mange mycelietråde ud, men kun udefter, mens arealet inde i cirklen forblev ubevokset. Mycelienetværket kunne altså huske, hvilken retning, der ville være for tætbefolket fremover og dermed uhensigtsmæssig at vokse i, selv om der ikke længere var kontakt til disse områder.

Forskerne tolkede dette som en evne i mycelienetværket til at kommunikere med andre dele af sig selv og at agere/vokse strategisk ud fra disse kemiske oplysninger. Det at kunne sende informationer på denne måde ud i et netværk for på lang afstand at fremkalde en reaktion og at kunne huske dette, selv om den vedvarende stimulans fra et herefter ubevokset område udebliver, kan opfattes parallelt med mere komplekse væseners intelligens. Så svampe er måske klogere, end man kunne tro.

Fukasawa, Yu. m.fl.: Fungal Ecology 72: 101387; <https://doi.org/10.1016/j.funeco.2024.101387>, september 2024.

Appel, Jackie: <https://www.popularmechanics.com/science/environment/a62684718/fungi-mycelium-brains/>, oktober 2024.

Svampeforgiftninger af hunde

Kristin Seljetun og Heidi Kragstad, der begge arbejder ved Folkehelseinstituttet (FHI) i Oslo, lavede for nylig en omfattende gennemgang af svampeforgiftninger hos hunde i Norge fra 2011-2022, begge år inklusive. Ikke færre end 421 hunde havde gennem de 12 år spist svampe, hvor Giftinformasjonen ved FHI havde været involveret som rådgiver for hundeejere og dyrlæger og formidlet korrekt identifikation af svampene. Katte, kvæg, en hest og et får havde også spist svampe, men de var ikke med i gennemgangen.

To tredjedele af hundene var blevet behandlet hjemme hos ejerne, nogle efter besøg af dyrlægen, mens en tredjedel havde været indlagt hos en dyrlæge eller på et dyrehospital. I 45 pct. af tilfældene viste det sig, at svampene var ugiftige, mens resten var giftige i forskellig grad. Hunhunde var let overrepræsenteret i forhold til hanhunde. Hundenes gennemsnitsalder var kun fem måneder – det er mest hvalpe, som ynder at bide i alting – og hele 72 pct. af hundene var under ét år gamle.

Ikke færre end 99 hunderacer var repræsenteret, med krydsninger, golden retrievere og labrador retrievere som de mest almindelige. Svampene blev i langt de fleste tilfælde spist i haver, 20 pct. blev spist i skoven, mens kun 6 pct. blev spist i fjeldet.

I alt 121 svampearter var blevet bestemt i undersøgelsen. De mest almindelige forgiftninger var forårsaget af svampe med mave-tarm-irriterende stoffer (28 pct.) eller af muscarin-svampe (tragthatte og trævlhatter) (13 pct.). Heldigvis havde kun 14 hunde spist svampe med alvorlige cellegifte. Af de 421 hunde overlevede 415, hvilket betød at seks hunde mistede livet: to pga. Rød Fluesvamp og én pga. enten Puklet Gift-Slørhat, Snevid Fluesvamp, Eng-Trapthatt eller trævlhatte.

Snevid Fluesvamp (med amatoxiner) er meget giftig for hunde, og to hunde blev forgiftet blot af at bide i et frugtlegete. En springer spaniel slugte omtrent en teskefuld af svampen og døde 48 timer senere. Puklet Gift-Slørhat (med orellanin) er næsten lige så giftig. En hund spiste en del af et frugtlegete og var efter fem dages intensiv behandling i så dårlig tilstand med fuldt nyresvigt, at ejeren tillod aflivning.

Mængden af svamp, som hundene synker, er naturligvis helt afgørende for forgiftningens alvor. Men noget tyder på, at giftstoffet gyromitrin fra stenmorkler er lidt mindre giftigt for hunde (mens det er særdeles giftigt for mennesker). Ti hunde havde bidt i stenmorkler, og nogle havde formentlig spist lidt, men kun fire kastede op, og én fik diarré, og alle overlevede.

Seljetun, Kristin O. & Kragstad Heidi R.: VetRecordOpen 10 (1): 1-6; <https://doi.org/10.1002/vro2.60>, april 2023.

Hundens svampe-mareridt, visualiseret med AI.

Nye bøger, etc.

Kill Persson (2025): Vaxingar, en fälthandbok

Sveriges Mykologiska Förening. 152 sider. 275 SEK.

Svenskerne kalder i dag vokshattene for *Vaxingar* (tidl. *Vaxskivlingar*), og Kill Persson har i 2025 udgivet en fin lille bog med netop den titel. Den er ifølge forfatteren en bestemmelseshjælp med korte beskrivelser, og den skal bidrage til den svenske mykologiske forenings overvågningprojekt om *ängssvampar*.

Efter de sædvanlige og nødvendige indledende generelle afsnit følger bestemmelsesnøgler og derefter bogens væsentligste del (fra side 20 til 145), nemlig artsbeskrivelserne – som omtaler udseende/kendetegn, økologi, udbredelse, forvekslingsmuligheder, signalværdi og “øvrigt”. Disse afsnit er dækkende og gode at arbejde med.

Alle arter er illustreret med fortrinlige fotografier, i mange tilfælde med flere for at dække variationen. Der er ligeledes tegninger af sporer ved en del af arterne.

Bogen udkommer i en brydningstid, hvor DNA-sekvensering er ved at ændre vores opfattelse af artsdiversiteten. Kill Persson er her opdateret og

har f.eks. fået arter som *Cuphophyllus flavipesoides* og Parakit-Vokshat (*Gliophorus reginae*) med og gør tillige opmærksom på, at der er artskomplekser omkring Kegel-Vokshat (*Hygrocybe conica* s.l.) og de grå *Cuphophyllus*-arter, som venter på at blive udredt. Billedet af Liden Vokshat (*Hygrocybe insipida*) (side 107) ser dog ud til at være endnu en af de nye arter, nemlig *H. garajonayensis*, for nyligt splittet ud fra netop Liden Vokshat, og som jeg selv har opfattet som en form af Liden Vokshat.

En art som Rosatonet Vokshat (*C. roseascens*) er grundigt behandlet, og forfatteren foreslår, at de mere kraftige versioner er den ‘rigtige’ Rosatonet, mens de små og spinkle er Mørkstribet Vokshat (*C. radiatus*). Det må vi se nærmere på herhjemme.

Jeg er generelt enig i tolkningen af arterne og de fotografier, der vises. En enkelt svipser er dog det ene foto af Mønje-Vokshat (*H. miniata*) (side 112), som efter min mening viser Hvidløgs-Vokshat (*H. helobia*).

Bogen kan anbefales, og den må med fordel kunne bruges herhjemme, ligesom de udpræget alpine arter, som ikke forekommer i Danmark, gør den anvendelig i Færøerne og Grønland.

David Boertmann

Ole Terney (2025): Psilocybin-terapi

BioNyt nr. 176, 144 sider, A4-format. 260 kr. i løssalg (eller som en del af et årsabonnement til 485 kr.).

Ole Terney, biolog og videnskabsformidler, har specialiseret sig i at samle enorme mængder informationer om ofte vanskeligt tilgængelige, videnskabelige emner – og videregive dem i en læsbar form, så enhver oplyst naturinteresseret burde kunne læse og forstå dem.

Hans seneste værk *Psilocybin-terapi*, der udkommer som et usædvanlig digert nummer af hans tidskrift *BioNyt*, er endnu et resultat af denne enestående evne til at håndtere og rumme et sådant uoverskueligt emne: Anvendelsen af svampe med psykedeliske indholdsstoffer til terapeutisk behandling af en række sygdomme, som depression, PTSD, anoreksi, afhængighed af alkohol og tobak o.m.a.

Perspektiverne i psilocybin-terapi har tidligere været beskrevet flere gange i *Rundt om svampene* her i *Svampe*, men Ole Terney går til makronerne i en helt anden målestok. Hundreder af kilder er blevet gennemgået og refereret eller citeret, og vi kommer vidt omkring. Mange beslægtede emner beskrives og forklares for at give den nødvendige baggrundsviden til at forstå virkningen af psilocybin: epigenetiske vir-

ninger, mikrodosering, psykedelisk assisteret psykoterapi, hjerneområder og hjernenetværk, og ikke mindst juridiske bestemmelser. Over hele verden har firmaer satset milliardstore beløb på at udvikle syntetisk psilocybin.

Jeg må tilstå, at det er vanskeligt ikke at tabe tråden i dette tekstrige værk, så man må forberede sig på en del bladren frem og tilbage for at forstå tingene i sammenhæng. Forrest er et komplet uoverskueligt indeks, som godt nok er alfabetisk, men er trykt som knap 50 linjers brøttekst med tre-fem henvisninger i hver linje. Med lidt øvelse virker det dog, og man kan ikke undgå at blive imponeret over mangfoldigheden af oplysninger.

Værket er forbavsende velillustreret. Der er næsten illustrationer på hvert eneste opslag, og Ole Terney har ind imellem virkelig brugt sin fantasi for at give os et passende figurativt indtryk af det faglige indhold. Og så er der bare bogstaver for alle pengene. Siderne er udnyttet optimalt fra kant til kant i to brede spalter. I et andet layout kunne materialet i dette ‘hæfte’ let være præsenteret som en bog på 400 sider. Så lad dig ikke narre af det lidt beskedne udseende. Det er virkelig et omfangsrigt værk. Sæt et antal aftener af til at læse det. Æn aftener er slet ikke nok.

Flemming Rune

Spids Nøgenhat (*Psilocybe semilanceata*).
Foto Jens H. Petersen i kollage med AI (ikke fra bogen).

Fra Svampeatlas til FunDive – opdateringer fra 2025

Jacob Heilmann-Clausen, Thomas Læssøe & Jens H. Petersen

Sidste sommer udkom den store grønne nøglebog (se anmeldelse i Svampe 91), og dermed havde vi fra gruppen bag Danmarks Svampeatlas leveret alt det, som vi i sin tid ansøgte om og fik støtte til fra Aage V. Jensens Naturfond. Og med 2025 løber den sidste lille tillægsbevilling ud, som har dækket diverse atlas-aktiviteter, herunder opdatering af taksonbase, fundvalidering og andre småopgaver. Fra første januar står vi således for første gang i mange år helt uden ekstern finansiering øremærket til Danmarks Svampeatlas. Det betyder dog langt fra, at Danmarks Svampeatlas nu skal afvikles. Snarere

kan man tale om, at vi er i en ny fase af projektet, hvor vi skal finde ud af, hvor vi skal hen, og hvordan vi bedst kan fremtidssikre alt det, vi har bygget op.

Rent ressourcemæssigt ser 2026 dog ikke så dårligt ud, som det lige kunne lyde, da vi har midler fra projektet FunDive, som bygger videre på aktiviteterne i Danmarks Svampeatlas, men med et europæisk perspektiv. Fra starten omfattede FunDive 26 partnere i 18 forskellige lande, primært forskningsinstitutioner. I Danmark er MycoKey, Københavns Universitet og Svampeforeningen partnere. Siden er flere partnere kommet til, og

Jacob Heilmann-Clausen, GLOBE Institute, Universitetsparken 15, 2100 København Ø; jheilman-clausen@sund.ku.dk
Thomas Læssøe, Biologisk Institut/GLOBE Institute, Universitetsparken 15, 2100 København Ø; thomasl@bio.ku.dk
Jens H. Petersen, Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltøft; jenshp@icloud.com

From the Danish Fungal Atlas to FunDive – updates from 2025

Following the completion of its originally funded objectives and the publication of a major identification handbook (Danmarks basidiesvampe), Danmarks Svampeatlas has entered a new phase focused on securing its long-term future. While dedicated national funding ended in 2025, core activities continue through Denmark's participation in the European FunDive project, a large Biodiversa+-funded collaboration involving over 40 partners across Europe.

FunDive supports ongoing work on databases, identification tools, DNA sequencing, and targeted research, including large-scale studies of pine forest fungi and efforts to stabilise fungal taxonomy through DNA sequencing and the designation of new type specimens. Volunteer engagement and field-based activities remain central to this work.

With FunDive funding ending in 2027, securing the future of Svampeatlas is a key priority. Renewed dialogue with Denmark's national species portal, Arter.dk, aims to improve integration, reduce data fragmentation, and safeguard long-term data quality and access. Despite funding uncertainties, activity levels in 2025 remained high, with record numbers of validated records and continued discovery of species new to Denmark.

Et godt bud på en epitype for Gulbrun Grynskælhat (*Flammulaster granulatus*) fra Ruehede Skov vest for Odense (DMS-10542281), fundet under svampelejren på Trente Mølle. Lange beskrev arten i bind 5 af Flora Agaricina Danica som *Naucoria granulosa* uden at angive en typelokalitet. Langes tavle af arten (124c) levner næppe tvivl om, at det er samme art, vi nu har fundet. Foto Jacob Heilmann-Clausen.

FunDive omfatter nu mere end 40 partnere fra det meste af Europa. Støtten kommer fra Biodiversa+-programmet, som omfatter en lang række forskningsfonde rundt om i Europa. I Danmark er det Innovationsfonden, som støtter projektet. Samlet har FunDive modtaget 3,6 millioner euro i støtte, svarende til små 27 millioner danske kroner. Der er således samlet set tale om et ganske stort projekt, og i flere europæiske lande har projektet betydet et stort løft til feltmykologiske aktiviteter. Det kan man læse mere om i en nylig artikel i vores engelske søsterpublikation Field Mycology (Mielke m.fl. 2025), ligesom man kan tjekke op på projektets mange aktiviteter på projekthjemmesiden www.fun-dive.eu.

Den danske rolle i FunDive

Den støtte, vi har modtaget i Danmark, er forholdsvis beskeden, og da Jacob oven i købet varetager rollen som overordnet projektkoordinator i FunDive, er der nok at se til med at holde styr på mange løse og mindre løse ender. I relation til Danmarks Svampeatlas har støtten gjort det muligt for os at opretholde vores arbejde med databaser og nøgler. Desuden har det været muligt for os at deltage i en række sideprojekter, som vil forøge vores viden om Danmarks Svampe.

I løbet af sidste efterår deltog vi således i et fælleseuropæisk projekt om svampe i fyrreskove, som alt i alt omfatter mere end 100 lokaliteter i Europa, fra Nordnorge og Finland i nord til Sydspanien, Grækenland og Algeriet i syd, og også med Ukraine som bidragsyder på trods af den russiske invasions-

krig. I Danmark indgår i alt otte fyrrebevoksninger i projektet, alle på Sjælland. Heraf er tre intensivt undersøgte bevoksninger, hvor der er indsamlet både frugtlegerer samt jord-, ved- og sporeprøver til undersøgelse af miljø-DNA. De øvrige fem felter er ekstensivt undersøgte bevoksninger, hvor der kun blev samlet miljø-DNA fra jord og ved. Prøverne er netop nu ved at blive færdiganalyseret, så vi forventer snart at få indsigt i, hvordan svampene i de undersøgte danske fyrreskove passer ind i en større sammenhæng.

En anden indsats har handlet om at DNA-sekvensere typer af svampe – primært arter beskrevet fra Danmark, Færøerne og Grønland – fra samlingerne på Statens Naturhistoriske Museum på Københavns Universitet. Her er formålet at få bedre styr på, hvad de beskrevne arter egentlig repræsenterer, ved at sammenligne deres DNA-sekvenser med andre indsamlinger. Et eksempel på en art, vi på denne vis håber at få bedre styr på, er Overdrevs-Huesvamp (*Mycena pseudopicta*), som oprindeligt blev beskrevet af Jakob E. Lange fra Dalum ved Odense i 1930. I alt har vi indtil videre samlet godt 80 indsamlinger, men hvor mange af disse vi vil få brugbare resultater fra, er uvist, da mange er gamle, dårligt tørrede eller inficerede af skimmelsvampe, hvorfor det er usikkert, om vi kan få det rigtige DNA ud af dem.

Kravet om at gemme en indsamling som type, når man videnskabeligt beskriver en ny svampeart, er forholdsvis nyt. Derfor findes der for mange svampe beskrevet fra Danmark slet ikke tørret materiale, som kan sekvenseres. Det gælder

ikke mindst for mange af de svampe, som Jakob E. Lange beskrev i Flora Agaricina Danica (Lange 1935-1940) og før da i hans serie Studies in the agarics of Denmark, men også for svampe beskrevet af Theodor Holmskjöld og H.C.F. Schumacher tilbage i det 17. og 18. århundrede. For at stabilisere brugen af disse navne har en anden indsats handlet om at skaffe nye indsamlinger, der kan fungere som såkaldte epi- eller neotyper for de pågældende navne. En neotype vælges, når der slet ikke findes en type for den aktuelle svamp, mens en epitype vælges, når der findes en type, fx en tavle eller en meget nedbrudt tørret indsamling, som ikke sikkert kan anvendes til entydigt at fastslå identiteten af en beskrevet svampeart.

Svampelejr på Trente Mølle

For at forbedre situationen for disse typeløse danske arter søsatte vi allerede i 2024 en kampagne for at involvere frivillige i at finde, dokumentere og tørre egnede epi- og neotyper af en række svampearter beskrevet fra Danmark. I 2025 udvidede vi indsatsen med flere arter, herunder et par arter beskrevet fra Færøerne af F.H. Møller. Desuden arrangerede vi i samarbejde med Svampeforeningen en lejr på

Thomas Læssøe i en usædvanlig rolle som måler-mand i et prøvefelt i FunDive projektet nær Stængehus i Tisvilde Hegn. De to pæle i billedet har monteret sporefælder overst, som samler sporer og andet støv til DNA-sekvensering. Foto Jacob Heilmann-Clausen.

Trente Mølle på Sydfyn 'i Jakob E. Langes fodspor' med fokus på at finde egnede epityper af arter, han beskrev fra de fynske skove. Lejren blev afholdt 28. september til 3. oktober 2025, og den faldt som sædvanlig, fristes man til at skrive, i en ganske tør periode, hvor især de små spinkle hatsvampe (som J.E. Lange beskrev mange af) langt fra var på toppen. Ikke desto mindre lykkedes det at gøre mange spændende svampefund samt at finde egnede epityper af flere arter.

FunDive har også muliggjort fortsat DNA-sekvensering af nye svampefund indlagt i Danmarks Svampeatlas. Sidste år handlede det om ca. 150 indsamlinger, som knyttede sig til nogle snævert definerede projekter (se Læssøe m.fl. 2024). I år er det lykkedes at finde interne midler til en langt større indsats, som kommer til at omfatte ca. 2.000 indsamlinger, som vi får sekvenseret på Københavns Universitet. Resultaterne forventes i løbet af 2026. De indsamlinger, som vi sendte til sekvensering sidste år, blev sendt til Polen. Vi har her i efteråret fået de første resultater herfra, hvilket indtil videre har givet en sikker bekræftelse af trævlhatten *Inocybe tarda* på dansk grund samt en muligvis ny Stjernebold i gruppen omkring Dværg-Stjernebold (*Gaeastrum minimum* i bred forstand).

Fremtiden

Midlerne i FunDive løber ud i løbet af 2027, og vi er derfor i fuld gang med at undersøge, hvordan vi

Stemningsbillede fra Svampelejren på Trente Mølle, hvor der arbejdes igennem ved mikroskoperne. Foto Karen Poulsen.

bedst kan fremtidssikre Danmarks Svampeatlas og alt det data, arbejde og miljø som er skabt omkring projektet. På det europæiske plan er der indsendt et par ansøgninger, som forhåbentligt kan videreføre det frugtbare internationale samarbejde, som er

indledt i forbindelse med FunDive. Det er dog ikke noget, der på nogen måde vil sikre Danmarks Svampeatlas som sådan. Derfor er det en vigtig prioritet i 2026 at blive klogere på, hvad vi skal stille op fremover. Vi har siden opstarten af den fællesoffent-

lige artsportal Arter.dk haft fokus på en konstruktiv dialog med denne portal om datadeling, ligesom vi har været i dialog om mulighederne for en fuld integration. Denne dialog har af forskellige årsager været på vågeblus de sidste par år, men Svampefor-eningen er repræsenteret i Arters såkaldte Artsråd ved Margot Nielsen. Vi agter i 2026 at genoptage dialogen mere intensivt med en ambition om at finde konstruktive løsninger på de udfordringer, vi har med at blive indlemmet i en stor offentlig artsportal. Disse handler ikke mindst om projektidentitet, datakvalitet og om ejerskab og redigeringsmuligheder i den bagvedliggende taxon-database. Vi håber, at disse udfordringer kan løses, så vi med tiden kan få en mere velafklaret rolle i det allerede eksisterende projektsamarbejde.

Allerede nu deles alle godkendte fund fra Svampeatlas med Arter, dog for tiden med forsinkelse. Tilsvarende stiller vi vores taxon-base til rådighed for projektet. Men situationen, hvor svampefund kan indlægges på hele tre forskellige nationale portaler (hvis man også tæller den private naturbasen.dk med), er langt fra optimal, hvis vi vil sikre høj datakvalitet og konsistens. Siden 2023 er der indlagt ca. 60.000 svampefund i Arter, men af disse er kun ca. 12.000 (20 pct.) validerede. I samme periode er der indlagt ca. 224.000 svampefund i Svampeatlas, hvoraf ca. 218.000 (97 pct.) er validerede. Vi har med andre ord langt højere datakvalitet og -kvan- titet på Danmarks Svampeatlas, selvom vi går glip af ganske mange og potentielt spændende svampe- fund. Det er vores klare ambition, at der i fremtiden findes en løsning, hvor der kun findes én dataportal for svampefund med høj troværdighed og datakva- litet. En løsning, som tilgodeser vores behov og ønsker som seriøst arbejdende mykologer, samtidig med at den skaber en langsigtet sikring af vores data og miljø i samarbejde med andre naturhistoriske miljøer i Danmark.

Referencer

- Lange, J.E. 1935-1940. Flora Agaricina Danica 1-5. – Kø- benhavn.
- Læssøe, T., Petersen, J.H. & Heilmann-Clausen, J. 2024. Deltag i europæisk svampeforskning. – Svampe 90: 33-41.
- Mielke, L., Haelewaters, D., De-Miguel, S., Fachada, V., Gross, A., Kauserud, H., ... & Heilmann-Clausen, J. 2025. Join FunDive and help mycologists gain a deeper understanding of fungal diversity in Europe!. – Field Mycology 26: 78-86.

Årets nøgletal

Årets tal fra Danmarks Svampeatlas viser et fortsat højt og ret stabilt aktivitetsniveau. Antallet af indlagte fund var det højeste i fem år, mens antallet af fund af rødlistede arter var lavere end vanligt. Det afspejler formodentlig den ganske lange, men ikke specielt prangende svampesæson.

- Per 1/1 2026 var der indlagt 79.848 danske fund fra 2025, heraf 76.490 godkendt på artsniveau. Det er det højeste antal fund indlagt på et enkelt år siden 2021.
- Basen indeholdt samme dag 1.323.861 fund totalt.
- Af samtlige godkendte fund i 2025 er 62.152 (81 pct.) brugervaliderede, mens 14.388 er ekspertva- liderede.
- Der er fundet og godkendt 4.177 arter i Danmark i 2025, heraf 300 laver.
- Der er registreret 2.240 fund af rødlistede arter i 2025, fordelt på 372 arter (heraf 56 laver). Den hyppigst registrerede rødlistede art var Okkerblad (*Phyllotopsis nidulans*) med 101 fund. I perioden 1960 til 2010 blev den kun set fire gange i Dan- mark, men er nu under kraftig spredning og vil ved næste rødliste-revision næsten helt sikkert blive omklassificeret fra næsten truet (NT) til livskraftig (LC). Antallet af fund af rødlistede arter er det la- veste siden 2020.
- 141 brugere har i 2025 afgivet 47.244 stemmer i det interaktive valideringssystem. 36 brugere har afgivet mere end 100 stemmer, og 12 mere end 1.000 stemmer. Tak!
- Der er indlagt 130.732 billeder fra 70.516 fund. Basen indeholder nu 1.076.103 billeder (537 GB).
- 1.395 brugere har lagt fund ind i Svampeatlas i 2025, heraf var 527 helt nye brugere.
- Der er indlagt 1.991 fund fra udlandet af 160 bru- gere. Disse fund stammer fra 36 lande, som sæd- vanlig med Sverige som topscorer. Der er indlagt 20 fund fra Grønland og 153 fra Færøerne, mod 8 i 2024 – en meget markant udvikling, som især afspejler besøg fra danske svampefolk, men også stigende aktivitet blandt gode færøske folk.
- I alt har 28 atlasbrugere fundet 88 nye arter for lan- det. Se listen side 44.

Usædvanlige danske svampefund

red. Thomas Læssøe

Kæmpe-Keglehat (*Conocybe intrusa*) voksede i en drivbænk i Buddinge (DMS-10509918). Foto Tobias Bøllingtoft.

Kæmpe-Keglehat (*Conocybe intrusa*) – ny for Danmark

Den 23. april 2025 opdagede jeg under havear- bejde i min nyttehave ved Buddingevej en gruppe

lyse hatsvampe inde i min nabo Asgers drivbænk. Jeg plukkede et frugtlegete og så nu, at der var tale om en forholdsvis kødfuld bladhat med varmt brune lameller pudret af sporestøv.

Et hurtigt tjek i mikroskopet viste karaffelfor-

Tobias Bøllingtoft, Kongelysvej 22 st. th., 2820 Gentofte; tboellingtoft@gmail.com

Thomas Læssøe, Globe Institut/Biologisk Institut, Kbh. Universitet, Universitetsparken 15, 2100 Kbh. Ø; thomasl@bio.ku.dk

Niels Christian Staugaard Nielsen, Kirkedammen 3 st. tv., 8000 Aarhus C; nielschr@nr34.dk

Martin Schier Christiansen, Brandgaden 12A, 5871 Frørup; martin.schier91@gmail.com

Erik Arnfred Thomsen, Stubberupvej 16, 9520 Skørping; arnfredthomsen@hotmail.com

Notes on rare fungi collected in Denmark

2025 was as a whole not a brilliant year for rare fungi. Nevertheless, a string of interesting records came to light (see the table on p. 44). Here a few species are given some notes: *Conocybe intrusa* was found as new to Denmark on garden mulch; *Neotiella ricciae* was found in a cemetery in Århus – also new for the country; *Tremellodendrops helvetica*, also new, was found in a hotspot near Hanstholm, northwestern Jutland; the polypore *Funalia trogii* was found on *Populus tremula* at a very south- ern locality (on Lolland); *Limacella delicata* was a new addition from the island of Funen. It has been claimed before, but we now believe the old records belong elsewhere. Finally, *Entomophaga thuricensis* was a new parasite on *Cicadella viridis*, from a locality near Vejle in Jutland.

mede cheilocystider. Jeg var nu sikker på, at der var tale om en keglehat (*Conocybe*), og efter hurtig konsultation af Ludwigs Pilzkompendium, at der måtte være tale om den fra Nordamerika beskrevne *Conocybe intrusa* – der ikke var kendt fra Danmark. Beskrivelse af fundet efter Atlas:

Meget kraftig *Conocybe*, hat creme, Ø 45 mm, stokdiameter 9 mm, flere frugtlegermer større. Med karaffelformede cheilocystider, lignende caulocystider. Basidier 4-sporede. Sporer 5,8-6,7 (gns. 6,2) x 4,0-4,9 (gns. 4,7) µm, n=10.

Conocybe intrusa er karakteriseret ved for sin slægt usædvanligt store og kødfulde frugtlegermer. Mange svampeinteresserede har nok en opfattelse af keglehatter som små spinkle brune svampe, der er vanskelige at bestemme. I Europa er *Conocybe intrusa* fortrinsvis, men ikke udelukkende, en drivhussvamp (Ludwig 2007; Hausknecht 2009). Jorden i drivbænken var pottemuld/plantesækjord fra sidste dyrkningssæson, så det havde ligget knap et år, før der kom frugtlegermer. Mulden var blevet meget tør, da jeg opdagede frugtlegermerne, hvoraf en del var begyndt at udtørre i randen, men på trods af vanding voksede der desværre ikke nye frem.

MATERIALE: Danmark, Sjælland, Buddinge, 23.IV.2025, Tobias Bøllingtoft, DMS-10509918 (C).

Tobias Bøllingtoft

Stjerneløv-Mosbæger (*Neottiella ricciae*) – et tilfældigt og heldigt fund i Aarhus

En september eftermiddag skød jeg tilfældigvis en genvej til Åbyhøj igennem Vestre Kirkegård i Aarhus og spottede i farten en fin lille population af levermosset Stjerneløv (*Riccia* sp.) mellem brostenene på stien. Bryologi-interesseret som jeg er, nærstuderede jeg planterne et øjeblik, men måtte hurtigt videre på mit ærinde – dog ikke uden at konstatere nogle små orange svampefrugtlegermer på ét af individerne. Næste dag på kontoret kom jeg i tanke om frugtlegermerne igen, og som én af mine mange overspringshandlingssatte jeg mig for at google mulige svampeparasitter. Kendskabet til værtsplanten sporede mig hurtigt ind på mosbægerarten *Neottiella ricciae*. Denne art var dog tilsyneladende ikke kendt fra Danmark, og det gik her op for mig, at jeg hellere måtte tilbage og kigge efter

Stjerneløv-Mosbæger (*Neottiella ricciae*) på levermosset Stjerneløv (DMS-10538102); indsat: sporer i sække. Foto Niels Christian Staugaard Nielsen.

svampen igen. Heldigvis fandt jeg den inficerede plante endnu en gang, og under stereoluppen/lysmikroskopet bekræftede det orange hymenium, stive hyaline hår langs frugtleget og de glatte sporer min mistanke.

Neottiella ricciae er hovedsageligt kendt fra Europa med cirka 15 lokaliteter, men har også enkelte fund fra bl.a. Nordamerika og Indien (GBIF; Németh m.fl. 2017). Arten udviser altså en bred, men fragmenteret udbredelse på den nordlige halvkugle, og eftersom der er fund fra både Tyskland og Norge, er det ikke så overraskende, at den også skulle findes her i Danmark. Arten er på nuværende tidspunkt i samme slægt som bl.a. Jomfruhår-Mosbæger (*N. rutilans*), som parasiterer arter af Jomfruhår (*Polytrichaceae*). Ifølge Németh et al. (2017), bør *N. ricciae* dog sikkert flytte slægt på grund af morfologiske forskelle samt på baggrund af de kun meget fjernt beslægtede værtsplanter.

Neottiella ricciae lader nemlig til at være strengt tilknyttet arter af Stjerneløv som værtsplante (i dette tilfælde *R. sorocarpa*) og er derfor hovedsagelig fundet på stubmarker og andre lysåbne habitater med forstyrret jord. Mit fund mellem brostenene på en kirkegård er dermed også lidt atypisk (Németh m.fl. 2017).

Det hermed beskrevne fund af *N. ricciae* understreger på fin vis, hvordan lidt bryologisk arts-kendskab kan være afgørende, når det kommer til artsbestemmelse af mosparasitiske svampe, som jo er en ganske spændende, men nok også ret overset gruppe af svampe i Danmark. Der findes i øvrigt en illustreret nøgle til arterne af Mosbæger (slægterne *Lamprospora*, *Neottiella* og *Octospora*) på den side, hvor man også finder atlasnøglerne.

MATERIALE: Danmark, Jylland, Århus, Vestre Kirkegård, 23.IX.2025, på Almindelig Stjerneløv (*Riccia sorocarpa*), Niels Christian Staugaard Nielsen, DMS-10538102 (C).

Niels Christian Staugaard Nielsen

Småsporet Bævrekegle (*Tremellodendropsis helvetica*) – fundet på kystskrænt i Thy

I Danmark har vi hidtil kun kendt til én art af slægten Bævrekegle, nemlig Storsporet Bævrekegle (*Tremellodendropsis tuberosa*), men en solohittur (EAT) til diverse kalklokaliteter i Himmerland og Thy gav som en uventet bonus for finderne en ukendt kølle-svamp, der nåede op på fire foreløbige bestemmelser på Svampeatlas, før den femte viste sig at være korrekt: Småsporet Bævrekegle. Det er altid sjovt at finde en Bævrekegle (der er kun 14 fund efter 2008), og her naturligvis ekstra sjovt, da arten ikke tidligere er rapporteret fra landet, og da det i øvrigt drejer sig om en international sjældenhed. Der er nok heller ingen tvivl om, at arten let går under radaren.

Den blev beskrevet fra Schweiz af Schild (1971) – som en varietet af *T. tuberosa*) og er siden rapporteret fra Öland (Nitare 2014). I Norge er den kendt fra en lokalitet i Oslofjordsområdet med fire fund i perioden 2019-2024 (ifølge Artskart på Artsdatabanken, XII.2025). Den er rapporteret en enkelt gang i Holland (Jansen m.fl. 1993) – ingen yderligere fund er markeret på den nationale artsportal (XI.2025). På den tyske forenings artsportal (Pilze Deutschlands) ligger der syv fundangivelser – alle fra Schleswig-Holstein – hvilket er den største kendte fundansamling.

Småsporet Bævrekegle (*Tremellodendropsis helvetica*) fra Kællingedal (DMS-10551730). Foto Erik Arnfred Thomsen og Thomas Læssøe (mikro).

Johan Nitare er den, der åbenlyst er mest fortrolig med arten baseret på en række ølandske fund, og han valgte at hæve varieteten til artsstatus (Nitare 2014). De to arter kan ifølge Nitare adskilles dels via sporestørrelsen, dels via frugtlegermerne generelle udseende. Den småsporede er mindre og mere elegant og rent hvid sammenlignet med den grovere og mørkere Storsporet Bævrekegle, der også typisk har tydeligt afladede grene og en mere veldefineret stokdel. Dette svarer fint til det danske materiale, der fremtræder mere spinkelt og elegant, end vi har set det hos den storsporede. Som Nitare også noterer, angiver Schild (1971) noget større sporer hos typen, mens både det svenske og danske materiale ligger lavt i sporestørrelse.

Nitare rapporterer arten både fra kalkrigt græsland og fra løvskov. Han har foretaget undersøgelser af både funga og flora i plots rundt om fund af Småsporet Bævrekegle på Öland, og det er meget

fine følgearter, der rapporteres, såsom mange arter af jord- og farvetunger, godt med kratvokshatte (*Hodophilus* spp.) og et væld af vokshatte, kølle-svampe og rødblade.

Det danske fund følger samme mønster. På samme nordvendte skråning er der bl.a. fundet Kvalmende Rødblåd (*Entoloma nausiosme*), Rosalilla Rødblåd (*E. queletii*), Ametyst-Røghat (*Pseudobaeospora celluloderma*), Brungul Kratvokshat (*Hodophilus phaeoxanthus*), Knaldrød Vokshat (*Hygrocybe splendidissima*), Bredbladet Huesvamp (*Mycena latifolia*) og Strågul Køllesvamp (*Clavaria flavipes*). Spørgsmålet er, om et fund fra 2014 af Storsporet Bævre-kølle samme sted var en fejlbestemmelse for nærværende art. Fundet er desværre ikke bevaret.

Notater vedrørende det danske fund: Frugtlegeme spinkelt og elegant, med strittende grene, grenet 3-4 gange med spidse ender, rent hvid, brunlig som tørret; basidier kløvede i vanlig *Tremellodendropsis* stil; masser af øskner; sporer en anelse tenformede, 9,4-10,7 x 3,9-4,8 µm, gennemsnit 9,9 x 4,3 µm (n=5).

MATERIALE: Danmark, Jylland, Ø for Hanstholm, Kællingdal, på jord på kalkrig kystskrænt, 15.X.2025, E.A. Thomsen, DMS-10551730 (C).

Thomas Læssøe & Erik Arnfred Thomsen

Småsporet Filtporesvamp (*Funalia trogii*) fundet på Lolland

I forbindelse med det mykologiske feltkursus ved Globe Institut, Københavns Universitet i august 2025 besøgte en mindre gruppe studerende og undertegnede Saksfjed Vildmark ejet af Hempel Fonden. Vi koncentrerede os om en lille løvskovslund med tæt bunddække af brombær og med en del dødt og døende ved af Birk og Bævreasp. Den vedboende funga var overraskende rig, og i løbet af kort tid havde vi på Asp registreret Aspe-Ildporesvamp (*Phellinus tremula*), Sej Fedtporesvamp (*Pappia fissilis*) og Ræve-Spejlporesvamp (*Inocutis rheades*), og på Birk fandt vi Ensfarvet Læderporesvamp (*Cerrena unicolor*) og et gammelt frugtlegeme af Birke-Spejlporesvamp (*Inonotus obliquus*). Og som rosinen i pølseenden var der en

Småsporet Filtporesvamp (*Funalia trogii*) fra Saksfjed Vildmark (DMS-10528116).

luksusforekomst af Småsporet Filtporesvamp – også på nyligt døde Bævreasp. Arten har tidligere været regnet for dansk baseret på et fund fra Høje Møn, men det er siden trukket tilbage, da det ser ud til at være noget andet. Det/de lollandske fund kan således regnes som landets første af Småsporet Filtporesvamp.

Bestemmelsen hviler bl.a. på det helt hvide kød og forekomsten på Bævreasp. Dette svarer til situationen i Sverige.

Notater vedrørende DMS-10528116: Hymenium (grå-)creme, 1-2 porer/mm, lidt strakte (skråtstil-lede frugtlegemer); hatoverside stridhåret af gul-brune hår; kød hvidt. Sporer ± cylindriske (fra fældning): 7,8-10,9 x 2,3-3,7 µm, gns. 8,6 x 3,1 µm (n = 17).

Arten er vidt udbredt i Europa, ikke mindst sydpå, men der er også mange fund mod nordøst. I Norge er arten især fundet i Oslo-regionen og er listet som sårbar (VU) i rødlisten; i Sverige er arten listet som akut truet (CR) med kun én nutidig lokalitet for arten, men i Holland er arten vidt udbredt og anses for ikke truet (LC). De to arter af Filtporesvamp kan være svære at kende fra hinanden, og det kan være en del af forklaringen på uklarhederne. Den anden art, Storsporet Filtporesvamp (*Funalia gallica*) er listet som truet i Sverige (EN), men som ikke vurderet i Norge (NE) med blot to fund. Denne art er også vidt udbredt i Holland og anset for ikke truet. Disse data er fra de nationale portaler, XI.2025. I Danmark er arten kendt fra Ålholm Hestehave lidt øst for Saksfjed-lokaliteten. Begge arter foretrækker soleksponeret ved i tråd med arter som Håret Læderporesvamp og Cinnoberporesvamp. Ud over lidt længere sporer kendes *F. gallica* på det mere farvede kød.

MATERIALE: Danmark, Saksfjed inddæmning, på væltet aspestamme (*Populus tremula*), 28.VIII.2025, A. Gøricke, T. Læssøe, L. Kofod, K. Pucket & N. Skovsgaard Andersen, DMS-10528116 (C); ibid, højt i halvdød Bævreasp, DMS-10528117 (ikke samlet, men makroskopisk som på træet ved siden af).

Thomas Læssøe

Spinkel Snekkehat (*Limacella delicata*) – fundet i muldrig skov ved Nyborg

De seneste år er Kajibjergskoven blevet mit mest besøgte udflugtsmål, både på jagt efter svampe, men også bare for at nyde en tur i skoven. Her ender jeg oftest i den østlige del af skoven, der ligger ud mod havet. Jeg har dog i nogen tid været bevidst om, at der ligger en række spændende gamle fund i den vestlige del af skoven omkring Svendborg Landevej – særligt vest for landevejen, der går under navnet Bøllevej. Her er der tidligere fundet arter som Orangebrun Troldhat (*Rhodophana nitellina*) og Dråbehat (*Chamaemyces fracidus*) samt en håndfuld mere almindelige parasolhatte (i bred forstand). Disse fund kunne godt tyde på, at der kunne findes flere spændende svampearter i området. De fleste fund er dog gjort i 80'erne og længere tilbage, mens antallet af nyere fund er meget begrænset.

En tidlig eftermiddag i midt oktober havde jeg en halv time til et hurtigt kig i skoven. Jeg gik målrettet efter pletterne fra de gamle fund af Orangebrun Troldhat og kiggede generelt efter bevoksninger med Hassel, da de fleste spændende arter var fundet under disse. Meget af skoven har tydeligt produktionspræg, og jeg var bange for, at de eksisterende gode levesteder ikke var til stede længere, hvilket kunne være en af årsagerne til, at det er så længe siden, at der er blevet fundet noget spændende på lokaliteten. Efter ca. 20 min. med ret banale arter, satte jeg kursen tilbage mod hovedvejen. Her kom jeg til en lille sø omgivet af noget ellesump i relativt varieret terræn. Området så mere interessant ud, og der var også langt mere dødt ved til stede sammenlignet med de dele af skoven jeg kom fra. Her måtte jeg dvæle lidt. Og efter kort tid dukkede den så op – et enkelt frugtlegeme af en mellemstor, kødfarvet, let udtørret hatsvamp. I felten var jeg på bar bund og havde svært ved overhovedet at placere svampen i en slægt. Da jeg kom hjem og fik svampen under mikroskopet, blev jeg ikke meget klogere. Svampen var lyssporeret og havde stort set kuglerunde, svagt ornamenterede sporer. Dette var tydeligvis en svamp, jeg ikke havde haft mellem hænderne før, og jeg valgte at lave en relativt fyldig beskrivelse, idet jeg lagde fundet op på Svampeatlas som 'fungi sp.'.

Fundbeskrivelse: Hat filtet og kødfarvet til brunrosa, 4 cm bred. Stok med slørbælter, der matcher hattens farve, og stoktoppen er tydeligt længdestribet. Lameller cremefarvet med rosa pletter (formodentlig pga. at frugtlegemet er ret gammelt). Lamellerne fremstår frie af stokken. Sporerne er inamyloide, hvide, små og runde – 4,5-5 x 4,5-5 µm. Umiddelbart uden både cheilo- og pleurocystider. Lugt svag – behageligt parfumeret.

Efter et par dage kom Thomas Læssøe med en kommentar om at svampen havde 'lidt snekkehatte-træk', og det viste sig senere at være det første sikre fund af *Limacella delicata* i Danmark. *Limacella* er én af tre slægter, der alle bærer det danske navn Snekkehat. Der findes to andre arter af *Limacella* i Danmark, nemlig Orangebrun Snekkehat (*Limacella glioderma*) og Rosabrun Snekkehat (*Limacella vinosorubescens*), som begge er sjældne og findes i samme habitater som *L. delicata*. Vores almindeligste art af Snekkehat er imidlertid den noget kraftigere Tåre-Snekkehat (*Limacellopsis guttata*), som er registreret på atlas

Spinkel Snekkehat (*Limacella delicata*) fra Bøllevej (DMS-10549624). Foto Martin Schier Christiansen – over- og underside samlet fra to billeder af Jens H. Petersen.

171 gange. Desuden har vi et enkelt fund fra slægten *Zhuliangomyces*, nemlig Okkergul Snekkehat (*Zhuliangomyces ochraceoluteus*), fundet i Suserup Skov tilbage i 2006.

Dette fund af *L. delicata* er det første officielle fund i Danmark. Der ligger dog en række gamle potentielle fund at arten på Svampeatlas. Kigger man fundene igennem, er det en lille smule rodet, da de to andre *Limacella*-arter tidligere blev anset som værende underarter af *Limacella delicata*. Arterne er siden splittet ud, men det betyder, at det man i dag opfatter som *L. delicata*, ikke med sikkerhed er fundet i Danmark før nu. Arten kendes fra sine to søsterarter ved ikke at have en kraftig mellugt – dette fund havde faktisk en svag, behageligt parfumeret lugt. Orangebrun Snekkehat skulle desuden være ret slimet, mens Rosabrun Snekkehat skulle rødme i kødet.

Hvis man laver en søgning på de tre *Limacella*-arter, er det tydeligt, at Nyborg-området er lidt af et hotspot. Her er alle arterne kendt fra, på trods af at de fleste fund er relativt gamle (de fleste fra 80'erne). Det er dog samtidig et område, der er ganske dårligt undersøgt i nyere tid, og vil man ud og se en Snekkehat, er det muligvis omkring Nyborg, man skal lede.

MATERIALE: Danmark, Fyn, Bøllevej nær Nyborg, 13.X.2025, på jord i løvskov, M. Schier Christiansen, DMS-10549624 (C).

Martin Schier Christiansen

Sumpcikke-Flueskimmel (*Entomophaga thuricensis*) på Grøn Sumpcikke (DMS-10537290). Foto Thomas Læssøe.

Sumpcikke-Flueskimmel (*Entomophaga thuricensis*) på Grøn Sumpcikke

I forbindelse med en registrerings-opgave i Vejle Ådal gennemgik vi et vandlidende areal med stor forekomst af Lyse-Siv, bl.a. for at lede efter en ubeskrevet Snyltekolle på Grøn Sumpcikke (*Cicadella viridis*), som vi p.t. kender fra Nordsjælland. Vi opdagede hurtigt nogle fastsiddende døde cikader, men det generelle udseende var helt anderledes end de nordsjællandske forekomster. Her var vingerne hævet højt over kroppen og med luppen kunne der ses frembrydende svampevæv i leddelingerne. Det så altså ud til at være en flueskimmel.

Hjemkommet til laboratoriet blev det bekræftet, og nu var opgaven at finde et passende navn til parasitten. Her tog jeg en moderne metode i brug. Jeg spurgte perplexity.ai om der var beskrevet arter

af *Entomophthora* på *Cicadella viridis*. Og svaret var meget spændende. Jeg fik oplyst et latinsk navn og en reference. Men her blev det morsomt. Det latinske navn var ai-genereret – altså uden hold i virkeligheden – men referencen gav pote. Den henviste til en artikel af Keller (2007), hvor han beskriver arten *Entomophaga thuricensis* på *Cicadella viridis* fra Schweiz. Jeg blev hurtigt overbevist om det korrekte i bestemmelsen, og Jørgen Eilenberg, vores lokale flueskimmelkonge, konfirmerede den via min rapport på Svampeatlas. Arten er ikke tidligere rapporteret i landet, og på Gbif er der blot fund fra Schweiz og et fra Spanien.

MATERIALE: Danmark, Østjylland, Østengård Skov, på *Cicadella viridis*, T. Læssøe & M. Bohn Christiansen, DMS-10537290 (C).

Thomas Læssøe

Litteratur

- GBIF: Neottiella ricciae (P. Crouan & H. Crouan) Korf & W.Y. Zhuang in GBIF Secretariat (2023). GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset <https://doi.org/10.15468/39omei> accessed via GBIF.org on 2025-11-27.
- Németh, C., Eckstein, J. & Stöckli, E. 2017. New European occurrences of Neottiella ricciae, a bryophilous ascomycete. – *Herzogia* 30(2): 353-361.
- Hausknecht, A. 2009. Conocybe Fayod – Pholiotina Fayod in Europe. – *Fungi Europaei* 11, Edizioni Candusso, 968 s.
- Jansen, E. & Veerkamp, M.T. 1993. Eerst wit dan grijs dan zwart. De excursies van 1992. – *Coolia* 36: 79-87.
- Keller, S. 2007. Arthropod-pathogenic Entomophthorales from Switzerland. III. First additions. – *Sydowia* 59(1):75-113.
- Ludwig, E. 2007. Pilzkompendium 2. – Fungicon, Berlin.
- Læssøe, T. & Petersen, J.H. 2025. Key to operculates living as parasites on mosses and liverworts. – www.mycoskey.com/keys/moss-associated.pdf
- Nitare, J. 2014. Liten skrubbusksvamp Tremellodendropsis helvetica (Schild) Nitare funnen på Öland [Tremellodendropsis helvetica (Schild) Nitare comb. et stat.nov. found on the island of Öland, SE Sweden]. – *Svensk Mykologisk Tidskrift* 35(2): 24-31.
- Schild, E. 1971. Tremellodendropsis tuberosa (Grev.) Crawford var. helvetica var. nov. – *Westfälische Pilzbriefe*. 8: 191-193.

Nye arter og varieteter for Danmark fundet i 2025

Arter markeret med * og ** er omtalt i Usædvanlige danske svampefund i henholdsvis dette og forrige nummer af Svampe.

New species and varieties for Denmark found in 2025

Species marked with * and ** are discussed in Notes on rare fungi collected in Denmark in this and the previous issue of Svampe.

Lamelsvampe og hængeskåle

**Conocybe intrusa* (Kæmpe-Keglehat), DMS-10509918, Vangede; TOB
Flagelloscypha citrispora (Citronsporet Hængeskål), DMS-10524629, Høgsholt ved Østengård; tl
Hygrophorus lindtneri (Blegbrun Sneglehat), DMS-10541531, Landkilddegård; jhc, tl, mach
**Limacella delicata* (Spinkel Snekehat), DMS-10549624, Bøllevej; mach
Mycena citrinovirens (Gulgrøn Huesvamp), DMS-10563004, Linded (NØ f Silkeborg); mc
Mycena filipendulae nom. prov. (ubeskrevet Huesvamp), DMS-10530466, Gyngemosen; TKH
Psathyrella confundens (art af Mørkhat), DMS-10534293, Vemmetofte Strandskov; TKH

Poresvampe

**Funalia trogii* (Småsporet Filt poresvamp), DMS-10528116, Saksfjed Inddæmning; tl m.fl.

Barksvampe

Byssocorticium caeruleum (Himmelblå Førnehinde), DMS-10525212, Gribskov, Harager Hegn; BTO
***Dendrothele tetracornis* (Firehornet Kalkplet), DMS-10499101, Suserup Skov; tl

Bærvresvampe

Dacrymyces adpressus (art af Tåresvamp), DMS-10532563, Gyngemosen; TKH, pes
Pseudotremella moriformis (art af Bærvresvamp), DMS-10514067, Jydelejet; tl
**Tremellodendropsis helvetica* (Småsporet Bævrekegle), DMS-10551730, Kællingdal (Thy); EAT

Rust- og brandsvampe

Coleosporium asterum, DMS-10552711, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Puccinia galii-verni, DMS-10530195, Gedser Odde; tl
Uromyces muscari, DMS-10511160, Ranzausminde (Fyn); DSC

Bægersvampe

Legalia subsaniosa (art af Bægersvamp), DMS-10525919, Teglsø; Knus
**Neottiella ricii* (Stjernelov-Mosbæger), DMS-10538102, Vestre Kirkegård (Århus); N.C.S
Pseudombrophila ramosa (Urte-Randbæger), DMS-10498860, Nordby; ep

Skivesvampe

Erioscyphella curvispora (Seglsporet Randbæger), DMS-10493080, Kongshøj Skov; Knus, Fur
Hyalopeziza sambuci nom. prov. (art af Kugleskive), DMS-10503927, Strødam Reservatet; tl
Incrucipulum capitatum (art af Frynsekive), DMS-10514258, Gribskov, Tumlingevang; MASH
Karstenia lonicerae (art af Barkhul), DMS-10497611, Haraldsted; TKH, elbu
Niptera melatephra (art af Gråskive), DMS-10517219, Jægersborg Hegn; MASH

Meldug

Golovinomyces neosalviae (art af Meldug), DMS-10511827, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Podosphaera spiraeae (art af Meldug), DMS-10516199, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH

Laver

Absoconditella lignicola (Ved-Gemmelav), DMS-10571834, Fosdalen; US
Absoconditella trivialis (art af Gemmelav), DMS-10508817, Silkeborg; JRJ
Calicium parvum (art af Nålelav), DMS-10578431, Tisvilde Hegn; JRL
Chaenothecopsis nana (art af Nålesvamp), DMS-10578432, Burevang, Gribskov; JRL
Coenogonium luteum (Stor Vokslav), DMS-10568812, Fosdalen; JRJ
Microcalicium loraasii (art af Parasitrål), DMS-10578232, Asserbo Slotsruin; KWvD
Pyrenocollema argilopilum, DMS-10524096, Århus N; JRJ
Scytinium subaridum (Nålepude-Hindlav), DMS-10526786, Bulbjerg; JRJ
Thelotrema lueckingii (art af Slørkantlav), DMS-10574094, Kås Skov; GHLb
Vezdaea cobria (art af Flygtiglav), DMS-10509580, Holstebro; JRJ
Vezdaea rheocarpa (art af Flygtiglav), DMS-10507971, Århus Nord; JRJ

Kernesvampe

Bryocentria hypothallina, DMS-10503370, Strødam Reservatet; tl, DHW m.fl.

Bryocentria metzgeriae, DMS-10508615, Allindelille Fredskov; DHW
Ceratostomella pyrenaica, DMS-10499536, Fælledparken; tl
Diaporthe rhois (Phomopsis-stadie – art af Kulknippe), DMS-10498918, Morsholt; HeF
Hilberina elegans (art af Kernesvamp), DMS-10524764, Østengård Skov; tl
***Scopinella solani*, DMS-10498283, Nordby; ep

Tyksæksvampe

Lizonia baldinii, DMS-10542618, Lyngby Åmose; DHW
Longididymella vitalbae, DMS-10515771, Søndermarken; MASH
Phaeosphaeria associata, DMS-10515404, Store Hareskov; MASH
Phaeosphaeria glyceriae-plicatae, DMS-10514738, Gribskov, Tumlingevang; MASH
Phaeosphaeria minuscula, DMS-10568233, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Phaeosphaeria parvograminis, DMS-10515316, Gribskov, Tumlingevang; MASH
Phaeosphaeria sylvatica, DMS-10515254, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Sporormiella platymera (art af Knækspore), DMS-10512945, Sandmilen; tl
Thaxteriella pezizula, DMS-10511806, Greve Strand; pes

Skimmelsvampe

Acremonium vanderkolkii, DMS-10500390, Saksfjed Inddæmning; tl
Bactrodesmium atrum, DMS-10521906, Grydebjerg Skov; MASH
Bactrodesmium spilomeum, DMS-10522220, Grydebjerg Skov; MASH
Bloxamia truncata, DMS-10507641, Nordby; ep
Helicodendron triglitzense, DMS-10569210, Mårup Skov; ep
Jalapriya pulchra, DMS-10513185, Nordby; ep
Mammaria echinobotryoides, DMS-10501819, Lehnsskov Strand; DSC
Microcera physciae, DMS-10495686, Lumsås; tl
Miricatena prunicola, DMS-10546864, Sønder Plantage (Djursland); jc, SKry
Periconia glyceriicola, DMS-10514684, Gribskov, Tumlingevang; MASH
Pleomassaria holoschista, DMS-10494225, Mosede; pes
Septonema fasciculare, DMS-10515633, Gribskov, Enghavehus; OMA
Septonema lohmanii, DMS-10509916, Trekanten (Samsø); ep
Stenocephalopsis subalutacea, DMS-10495713, Lumsås; tl
Trimmatostroma vandenboomii, DMS-10493753, Fælledparken; tl

Skorstenssvampe

Ascochyta vincae, DMS-10496342, Vedbæk; mkh
Diplodia buxi ss Grove, DMS-10515817, Hellerup; tl
Diplodia confluens, DMS-10507722, Rantzausminde; DSC
Diplodia hippophaearum, DMS-10511578, Sydhavnstippen; pes
Discosphaerina cytisi, DMS-10512689, Egsmark Strand; MASH
Keissleriella phragmiticola, DMS-10511991, Trekanten (Samsø); ep
Phomopsis oenotherae, DMS-10517282, Jægersborg Hegn; MASH
Phomopsis padina, DMS-10503793, Strødam Reservatet; mkh m.fl.
Pyrenochaeta fallax, DMS-10567878, Nordby; ep
Rhizosphaera pseudotsugae, DMS-10499226, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Sclerostagonospora phragmiticola, DMS-10512006, Trekanten (Samsø); ep
Seimatosporium macrospermum, DMS-10505488, Assistens Kirkegård; MASH
Sirococcus spiraeae, DMS-10497299, Nærum; mkh
Sporocadus cornicola, DMS-10492879, Greve Strand; pes
Stagonospora iridis, DMS-10510954, Nordby; ep

Mugsvampe

Thamnostylum piriforme, DMS-10503766, Morsholt (Ø.Jyll.); HeF

Flueskimmel-ordenen

**Entomophaga thuricensis* (Sumpcikade-Flueskimmel), DMS-10537290, Østengård Skov; tl, Bohn

Peronosporales

Peronospora agrimoniae, DMS-10556136, Assistens Kirkegård (Kbh.); MASH
Peronospora galii, DMS-10508738, Kastrup (Amager); DHW

Svampedyr

Lycogala maculatum (art af Rødært), DMS-10529219, Farum Nørreskov; JAlb
Lycogala skovorodaense (art af Rødært), DMS-10552355, Nejde Vesterskov; JAlb

Gode svampeoplevelser i Finland

Af Kirsten Bjørnsson

Nordisk Mykologisk Kongres 2025 i Lammi, Finland, bød på smukt vejr og mange svampe.

Den store skarptsmagende Orange Skørhat (*Russula intermedia*) findes i både orange og røde farver. Foto Kirsten Bjørnsson.

Feltstationen Lammi, hvor XXVI Nordic Mycological Congress blev holdt 8-13/9 2025, ligger 120 km nord for Helsinki. Svampelokaliteterne i nærheden er af meget forskellig karakter, parker med gamle linde- og egetræer, blandskov med Hassel, Lind, El, Birk og Bævreasp og nåleskov med Gran og Fyr.

På feltstationens plæne stod der allerede svampe over det hele, da vi tre danske deltagere, Anne Storgaard, Egon Christensen og Kirsten Bjørnsson, nåede frem om mandagen. Blandt de mange skørhatte også en nybeskrevet pelargonielugtende giftskørhat, *Russula multiseptata*, som vokser med Eg (DMS-10531700). Fundet kunne umiddelbart nøgles i den nyreviderede atlasnøgle, men afventer nu DNA-bekræftelse sammen med ca. 1000 andre fund fra kongressen. Hvis bestemmelsen holder, er det en ny art for Finland.

En kalkrig blandskov ned mod søen Pääjärvi bag feltstationen, som vi besøgte næste dag og flere gange vendte tilbage til, gav et rigt udvalg af skørhatte, mælkehatte, fluesvampe, slørhatte mm. Den store, røde Orange Skørhat (*R. intermedia*) var alle vegne, den fine Kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*) så vi adskillige steder, og Egon Christensen fandt den store, sorte Tjærskive *Ionomidotis irregularis* (DMS-

10531074), ifølge gbif.org kun det andet registrerede fund fra Finland. Nåleskovsområderne, som vi besøgte senere på ugen, gav et andet udvalg af især bladhatte, f.eks. Topasgul Kam-Fluesvamp (*Amanita subnudipes* – DMS-10532089), det første registrerede finske fund af arten, som er mere almindelig i Sydeuropa.

Overraskende på en anden måde stod der pludselig trompetsvampe på en skrænt med gamle graner, og der var kantareller i så store mængder, at de kunne afleveres i køkkennet som et bidrag til onsdagens festmiddag.

Blandt vores fund var en del, vi kendte fra Danmark, men vi kom også hjem med mange for os ukendte arter. Som vi ofte slap en let om at bestemme, fordi der blandt deltagerne var en række kendte navne med stor ekspertise inden for de enkelte slægter.

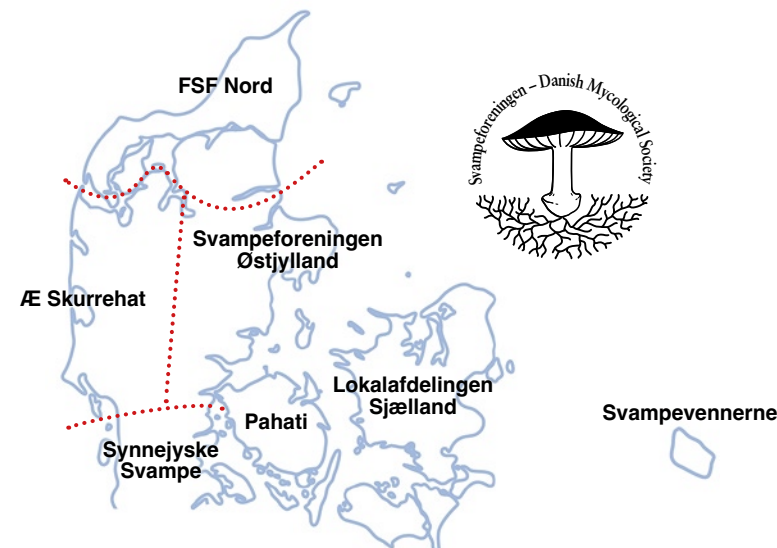
Alt i alt en dejlig uge i felten og meget, vi kunne lære af de andre deltagere. Næste NMC bliver holdt i Estland i 2027. Den kan kun anbefales.

Egon Christensen med en Korkpigsvamp og hatten fuld af kantareller. Foto Kirsten Bjørnsson.

Sæsonen lokalt

red. Kirsten Bjørnsson

Nordjylland – FSF Nord

Bofællesskab for naturforeninger

I april holdt vi startmøde på Vejgaard Bibliotek i klublokalerne med behandling af årets ansvarsfordeling og afstemning af ekskursioner. Bagefter hjalp Jane Nielsen os med at bruge og forstå Svampeatlas og hjemmesiden samt diverse apps.

FSF Nord har fået mange gode mødesteder i de seneste år, Kultur- og Borgerhuset i Grindsted i Hammer Bakker, Det gamle bibliotek i Vejgaard med mange faciliteter og allerbedst Sortemosehus i Rold Skov ved Arden, hvor et gammelt skovløberhus nu omdannes til et bofællesskab for naturforeninger.

Bestyrelsen er blevet pænt forynget, og nogle går i spidsen med kurser i mikroskopi og andre tekniske finesser. Det har givet FSF Nord et kvalitetsmæssigt boost.

Gode ture og ærgerlige aflysninger

De to tidlige ekskursioner gik til Vester Aslund ved Vodskov 18. maj og til Skalskoven og Lundbæk ved Nibe 14. juni, og der var faktisk pæne fund begge steder og noget at analysere ved tilbagekomsten.

Første efterårsekskursion gik til Arden, vi fik set Sortemosehus og samlet svampe og fotograferet

en masse, mens Annette Lindstad Hagen Hansen tændte bål og tilberedte sin berømte suppe. Stabelpladsen i Arden er velegnet til ekskursioner og har mange faciliteter, så det er et af de velbesøgte ekskursionsmål.

Årets skuffelse var, at Eventcenter Thy gik konkurs, så vores weekend i uge 42 med Ditte Svendsen i spidsen måtte aflyses. Vi prøvede med alternative indkvarteringssteder, men det lykkedes ikke. Vi gennemfører arrangementet i 2026 med et andet indkvarteringssted som hovedkvarter.

Den 7. september havde vi ekskursion med vores Thisted-folk i Tved Plantage, som var rigtig vellykket. Derimod blev svampeintroduktionen 10. september i Hammer Bakker en total fiasko grundet lyn og torden og piskende regn. Det var simpelthen for farligt at gennemføre. Generelt var der i året fine nedbørsmængder og pæne hjembragte kurve, især turen til Langmosen i Rold var med smukke resultater, både kulinarisk og mykologisk. Slutmødet 11. november i Sortemosehus var vores første hyggelige og ordinære møde i det gamle skovløberhus – der kommer vi til at have mange hyggelige stunder fremover.

Ole Faaborg

Rekordtilslutning til Svampedagen ved Blommehaven. Foto Erik Gaarmann.

Svampeforeningen – Østjylland

Vejret er altid spændende

Forårsmånederne, april og maj, var både solrige, varme og tørre. I slutningen af maj kom den længe ventede nedbør, og det gik over i skybrud i starten af juni. Juli måned blev i Østjylland til en typisk dansk sommer med varme perioder efterfulgt af kraftige byger. Marselisborgskovene bugnede i løbet af sommeren i perioder med både Sommer-Rørhat og Sommer-Østershat. August blev til gengæld tør, og flere steder var tørkeindekset i bund. Silkeborgskovene var en undtagelse, hvor man stadig kunne finde fugtig skovbund. I løbet af efteråret var der åbenbart en passende blanding af varme og væde, for der har været fyldt godt op med svampe på bordene på vores mandagsaftener.

Mandagsaften

Vi holdt som sædvanlig velbesøgte mandagsaftener i lokaler ved Naturhistorisk Museum. I år var vi nødt til at holde begynderkursus og mandagsaften i to forskellige bygninger. Det gav en del ekstra arbejde med flytning frem og tilbage af bøger og udstyr. Tak til de mange, der har hjulpet til med det.

Weekendtur til Fredericia

Bodil Vestergaard og Kristian Nielsen arrangerede i 2025 endnu en af de traditionsrige svampeweekender i Jylland, denne gang til Fredericia og omegn. Vi var 30 svampejægere, der blev indkvarteret på Danhostel Fredericia. Fredag aften samledes vi til hygge og detailplanlægning. Lørdag morgen gik turen til Stenderupskoven ved Løverodde på sydsiden af Kolding Fjord. Frokosten blev nydt ved stranden i fuldt solskin og med udsigt over Kolding Fjord. Om eftermiddagen gik turen videre til Marielundskoven i Kolding. En smuk og meget kuperet bøgeskov, hvor vi bl.a. fandt den imponerende Oksetunge. Efter hjemkomst til hotellet lavede vi gennemgang af svampene, og flere benyttede lejligheden til at smage en tynd skive rå Oksetunge. Derefter var der lækker aftensmad og festlig stemning.

Søndag morgen satte vi kursen mod Trelde Næs, hvor der i tidens løb har været flere fund af Satans Rørhat. Skovbunden var dog meget tør, og vi fandt hverken Satans Rørhat eller andre spændende svampe. Til gengæld nød vi det gode vejr i skoven og under afslutningen ved stranden.

En stor tak til Bodil og Kristian for det fine arrangement.

Svampejægerne holder frokostpause. Foto Erik Gaarmann.

Kompedal

I foråret havde vi ture til Kompedalplantagerne og Skærven ved Løsning. Kompedalplantagerne er kendt for at fremvise Ægte Stenmorkel i det tidlige forår, og vi blev da heller ikke snydt. På det sædvanlige sted tæt op af Kompedal-lejren myldrede de op. De var dog noget små, og vi gav det tørre vejr i starten af april skylden.

Festuge og svampedag

Vi havde igen i år en svampeudstilling på Store Torv i forbindelse med Aarhus Festuge. Erik Gaarmann, Kirsten Nielsen og Claus Hjerrild Pedersen stod ved standen og fortalte om svampe til alle de nysgerrige forbipasserende. Der var som sædvanlig mange gæster, der spurgte interesseret til svampene.

Til den årlige svampedag ved Blommehaven var vi igen heldige med vejret. Det viste sig, at begivenheden var blevet delt på et af de kinesiske sociale medier. Til den første guidede formiddagstur havde vi over 80 deltagere, hvoraf langt størstedelen var unge kinesere. Der blev plukket ganske grundigt i skoven, men spiselige svampe blev der ikke fundet mange af. På trods af dette så det ud til, at de mange nye svampejægere nød dagen.

Fløjstrup Skov – det endte godt

Svampeturen ved Fløjstrup Skov blev ikke helt som planlagt. Erik Gaarmann, der stod for turen, havde i sidste øjeblik sagt ja til at invitere begynderholdet med, da en af holdets andre ture var blevet aflyst på grund af sygdom. Prognoserne for vejret var bestemt ikke behagelige. Meteorologerne lovede en hel del blæst og regn, og det kom til at påvirke fremmødet. Det blev kun til 11 deltagere, hvoraf de 10 var fra begynderholdet. Regn og blæst holdt sig dog væk, og det blev til en rigtig hyggelig efterårstur.

Velbesøgte sene ture

Igen i år havde vi en velbesøgt tur til Gludsted Plantage i det sene efterår. Vejret var fint, og det vrimlede med svampe, især Brunstokket Rørhat. Det samme gjaldt Tragt-Kantarel, som dog flere steder var temmelig små. De fleste fik svampe med hjem i kurvene.

Årets sidste tur gik d. 25 oktober til Vindum Skov, hvor vi var 24 deltagere. Vi var heldige med vejret, og kunne gennemføre turen i tørvejr. Der blev fundet forskelligt til gryderne, da flere af deltagerne havde både tragt-kantareller og pigsvampe i kurvene.

Andre velbesøgte efterårsture gik til Ørsted

Plantage og endelig Skivholme Præsteskov, hvor overraskende mange Karl Johan blev fyldt i delta-gernes kurve.

Kort om lokalafdelingen

Den østjyske lokalafdeling skiftede navn i forbindelse med generalforsamlingen i marts 2025 og hedder fremover Svampeforeningen – Østjylland. Fremover er mailadressen ændret til svampeoj@gmail.com, og hjemmesideadressen er ændret til www.svampeoj.dk

Begynderkurset var som sædvanlig fyldt op med 25 deltagere og flere på ventelisten. Diplomprøve blev afholdt mandag 29. september. Der var tilmeldt fire personer, men to af dem mødte desværre ikke op. Til gengæld lykkedes det os i sidste øjeblik at få fat i endnu en deltager, og resultatet blev to nye diplomer til Julie Hilligsøe Lisby og Nikolaj Schomacker – stort tillykke med det.

Claus Hjerrild Pedersen

Vestjylland – Æ Skurrehat

Normalt og fint med spisesvampe

Kantarellerne havde et normalt og fint år, men dog med et dyk efter den tørre periode i september. Rørhattene vurderedes at være under middel; med to toppe for Karl Johan alias Spiselig Rørhat.

Der kom – omend sent – fint med Brunstokket Rørhat og Tragt-Kantarel i oktober og november. Punktstokket Indigorørhat er den Indigorørhat, vi mest finder i Vestjylland, og den havde en lang, spredt sæson. Almindelig Pigsvamp blev noget forskelligt bedømt, sløjt i den sydlige del og pænt mange i den nordlige del. Der er fundet fine eksemplarer af både Almindelig Pigsvamp og Tragt-Kantarel efter frostperioden i november. Der blev også meldt om flere fund af Kruset Blomkålsvamp end normalt under Sitka-Gran og Skov-Fyr. Desuden blev der set usædvanlig mange Grå Slimslør, der af nogle regnes for en fin, men i hvert fald let bestemt, spisesvamp. Den kan også anvendes som garnfarvesvamp.

Rekordmange svampeture

Æ Skurrehat havde planlagt 18 svampeture i 2025, heraf 4 i forårsprogrammet og hele 14 i efterårsprogrammet. Det er vist ny rekord. Af disse

var to af turene til Naturnationalpark Harrild, to til Naturnationalpark Stråsø og en samt nogle ad-hoc ture til Naturnationalpark Husby. Desuden var vi i Klosterheden, Guldager, Vrøgum, Staining, Rønbjerg og Frederikshåb Plantage øst for Billund. (Se fundlister for nogle af turrapporterne på www.svampeinvestjylland.dk) Deltagerantallet på vores ture var noget svingende, fra et par stykker til en vist ny rekord i Rønbjerg Plantage vest for Skive, hvor der kom over 60 deltagere. Heldigvis var vi fire personer med svampediplom, så det gik fint. Turen blev holdt i samarbejde med DN-Skive, og det var en god ide. Her foreslog Bo Jonø også, at instruktører burde have en tydeligt synlig (grøn?) vest på med svampeforeningens fine logo. En god ide.

Mikroskopikursus på Skærum Mølle

Æ Skurrehat fik afholdt vores mikroskopi-kursus på Skærum Mølle ved Vemb den 12. -14. september 2025 med syv deltagere og under Torbjørn Borgen og Fjord Josephsens kyndige og venlige ledelse. Deltagerne er enige om, at det var et rigtig godt og intensivt kursus med deltagere fra Østjylland og Sjælland.

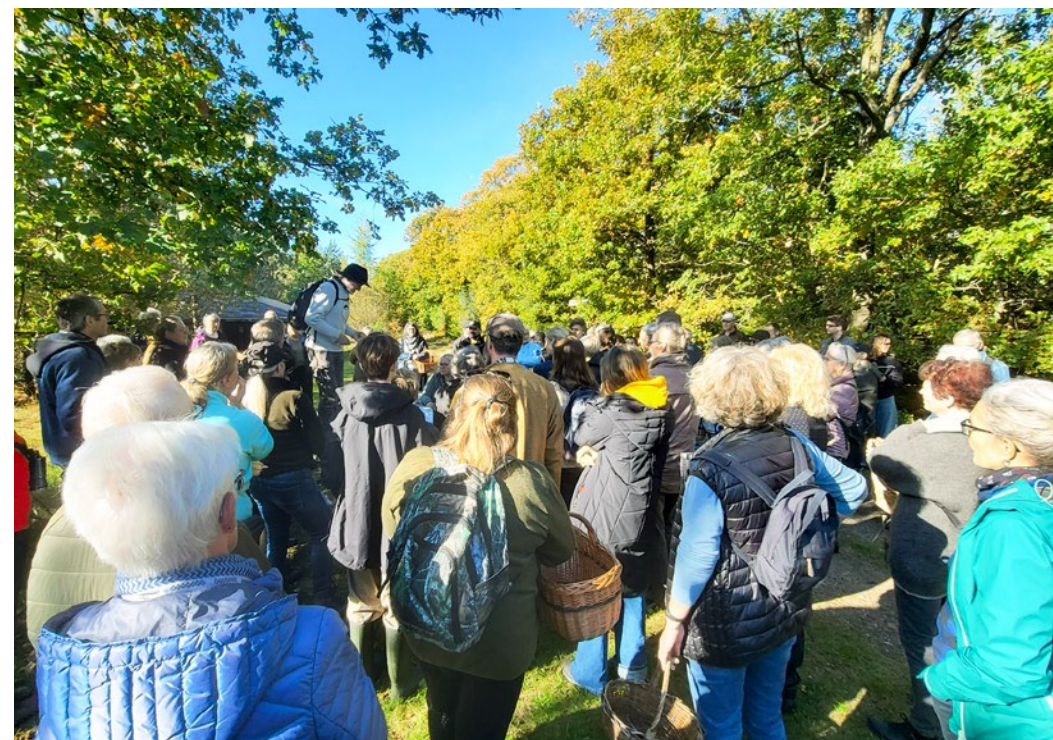
Der var fokus på mikroskopi-teknik og svampefagudtryk, og jo mere man dykker ned i svampebestemmelserne, og jo klogere man bliver, desto tydeligere bliver det, at vores uvidenhed bliver tilsvarende større. Men svampeverdenen bliver tilsvarende større og endnu mere mangfoldig og rig.

Høstmarked i Givskud Zoo

Æ Skurrehat deltog også i 2025 med en stand på Givskud Zoo's Høstmarked sidst i august ved Pernille Hansen og Tina Larsen. De demonstrerede og viste svampenes mangfoldighed og uddelte smagsprøver af spisesvampe. Der kom rigtig mange mennesker, herunder mange, som godt turde smage, og som gerne ville tale om og høre om svampene. Alle foreningens medbragte visitkort, med hovedforeningens og Æ Skurrehats hjemmesider, som de havde med, blev uddelt. To gode dage med rigtig megen svampesnak.

Naturnationalpark Harrild

I begyndelsen af november besøgtede projektleder Malene Quistgaard fra Naturstyrelsen sammen med Torbjørn Borgen, Frits Sørensen, Morten Strandberg og Peer Høgsberg fra Æ Skurrehat Nørlund Plan-

Der var trængsel på svampeturen i Rønbjerg Plantage 5. november. Peer Høgsberg introducerer højt på et bord-bænkesæt. Foto Jan de la Rosa Jensen.

tage i Naturnationalpark Harrild. Vi besøgte især de 'svampe-hotspots', som der p.t. er kendskab til i Nørlund Plantage, især takket være Frits og Torbjørn.

Det er meget vigtigt, at Naturstyrelsens fremtidige forvaltning har kendskab til og derfor ikke ødelægger den meget rige svampebiodiversitet, der allerede findes. Især var nogle parceller med Omorica-Gran (*Picea omorica*) og et tidligere grusgravområde meget vigtige. Vil man bevare og udbrede biodiversitet frem for at 'skabe', så er det jo en god ide at passe særlig godt på de, desværre ofte meget små, områder, hvor der endnu stadig findes en rig og mangfoldig flora, funga og fauna, og hvorfra biodiversitet nødvendigvis må udbredes.

Projekt Klitsvampe og Husby Klithede

I 2025 besøgte Fjord Josephsen klitterne ved Nymindegab, Søndervig og Husby fire gange. Et af de sjældne fund var Klit-Champignon (DMS-10541309), men også Kyst-Champignon (DMS-

10549250). Der var mange Mild Kam-Skørhat i den grå klit. Generelt var der mange støvbolde, bruskbolde og bovister, både i den grønne og den grå klit. Heriblandt Sand-Bruskbold og Stor Kæmpeparasolhat. I den hvide klit var der en del Sandstinksvamp (DMS-10291018) og Klit-Mørkhat (DMS-10412643).

På Husby Klithede i Naturnationalpark Husby Klitplantage fandt vi i forår og sommer ikke svampe i klyngen med de tre prøvefelter. Det var meget tørt, og antal kokasser og hestepærer færre end tidligere år.

I efteråret lykkedes det heller ikke at ramme det rette tidspunkt for friske svampe. Flertallet af arter plejer at være af gruppen LBM, og mange af disse små arter er højt fremme i et par dage. En fristende konklusion kunne derfor være: At det ville være ideelt at flytte ud på klitheden i telt en måneds tid.

Peer Høgsberg

Lavstudier på den kolde vintertur til Kalvø 4. januar. Foto Birger Marcussen.

Synnejyske Svampe

Stigende interesse for laver

Året første tur var 4. januar 2025, hvor otte deltagere mødte op. Turen gik til Kalvø ved Genner. Det var en solrig, kold dag med let snedækket landskab. Turen var bl.a. placeret på Kalvø, fordi der på området kaldet Stensletten er flere forskellige arter af jordboende laver og laver tilknyttet sten. Der blev fundet enkelte svampe, men ellers blev der mere eller mindre kun kigget på de epifytiske laver, da de ikke var snedækkede.

Generalforsamlingen i Synnejyske Svampe løb af stablen 26. februar, hvor der var genvalg til den eksisterende bestyrelse.

Årets forårstur gik til Draved Skov 11. maj, hvor der var ti deltagere, som fik en god tur i den solrige, lysegrønne skov. Der blev fundet ca. 35 forskellige svampearter, heraf også en pæn portion af Vårmusseron. Svampeturen blev desuden akkompagneret af traner og spætter.

Der var planlagt syv ture i sensommer og efterår. Desværre måtte tre aflyses pga. sygdom og/eller manglende svampe.

24. august besøgte vi (12 deltagere) Stursbøl Plan-

tage, en spændende skov, selvom store dele af skoven væltede i 1999-stormen. Vi fik fundet et begrænset antal svampe. En af deltagerne var god til tæger, så dem fik vi til gengæld set mange forskellige af.

Sværere at planlægge pga. vejret

Turen til Lindet skov 21. september en ret blæsende dag med få deltagere blev ledet af Anna Vilstrup Wahl. Flere der havde tilmeldt sig, blev væk uden at melde afbud. Desværre et stigende problem, ikke kun på svampeture. Turen var hyggelig for dem, der var med. Vi er glade for, at Anna har meldt sig til at være turguide i vores område. Tak til Anna.

Lerskov Plantage blev også genbesøgt efter et par års fravær. Ni personer drog ud i plantagen 19. oktober og fandt en del forskellige arter (57). Der blev særligt fundet en del Gran-Svovlhæt. Rigtig mange af rørhattene var mugangrebne, så det var begrænset, hvad der kunne bestemmes, og endnu mere begrænset, hvad der kom med hjem.

26. oktober blev den nordlige del af Stensbæk Plantage besøgt af seks deltagere. Turen blev en temmelig artsfattig tur, dog blev Blomkålssvamp føjet til årets artsliste.

Det er blevet sværere at planlægge årets svampetu-

re, fordi svampesæsonen er blevet mere uforudsigelig. Derudover gør Naturstyrelsen sit til, at tidligere gode svampeområder ikke længere er et besøg værd pga. skovhugst med meget store maskiner i våde perioder, hvor maskinerne smadrer skovbunden. Derudover ser vi også en væsentlig skovhugst i skove, der er udlagt som urørt skov.

Vi vil gerne sige tak til vores medlemmer, som deltager i vores ture, deres spørgelyst og ønske om at tilegne sig større viden om svampene. Vi har også set en stigende interesse for lav, som vi er begyndt at se efter på nogle af vores ture.

Birger Marcussen

Fyn – Pahati

Igen en sæson under middel

Man fristes til at bede læserne af dette blad om at læse årsberetningen for sidste år, hvor vi sluttede af med at konstatere en sæson under middel og ønske om flere svampe i 2025. Sådan skulle det ikke gå. Sæson 2025 har igen været et godt stykke under, hvad vi kunne ønske, med en alt for tør september, og den lignede på rigtig mange måder 2024.

Vi startede som vanligt med en forårstur i marts, denne gang til et 'nyopdaget' skovområde, Nyhaven erhvervet af Aage V. Jensens Fonde. Der var ikke mange svampe udover en del Krølhåret Pragtbæger samt et par usædvanlig store og flotte eksemplarer af Skinnende Støvpude, der imponerede mange af deltagerne. Men det er ved at være en fast tradition at starte tidligt og om ikke andet få hilst på hinanden med ønsket om en god sæson.

Turen i juni måtte aflyses pga. tørke. Så kom der masser af regn i sommerferien, og der blev meldt om forholdsvis store mængder kantareller rundt på Fyn. Nogen mente, at det var det bedste år nogensinde.

Første tur i august blev aflyst, da der ikke var en svamp at finde på arealet, og ikke bedre gik det for to senere ture, hvor de to turguide stillede op, men hvor der ikke mødte én frem. Deltagerne havde givet gættet, at der ikke ville være svampe. Det kan bekræftes af turen på Odenses Kirkegårde, hvor jeg fandt to 'rigtige' svampe. Første egentlige svampetur, hvor det var lidt at kigge på, var sidst i september, hvor turen gik til Snarup Mose, en kendt lokalitet, hvor der altid er noget, selvom det er tørt. Og et hit her, som man næsten med statsgaranti kan finde, er Snyltende Rørhat på gamle bruskbolde.

Camila Ehlers gør dagens fangst udstillingsklar på turen til Storelung. Foto Jens Rudkjøbing.

Bedre i oktober

Oktober gik lidt bedre, og resten af årets ture blev der fundet svampe, men langt under vanlig standard. Selv overdrev og vokshatte var noget under normalen i år.

En velbesøgt tur til Feddet ved Brydegård sidst i oktober var nok årets højdespringer, og her bl.a. flere arter af vokshatte som Brusk-Vokshat (DMS-10557467), Kegle-Vokshat (DMS-10554359), Cinnobervokshat, Ruslæder-Vokshat (DMS-10557458) og Sortdugget Vokshat (DMS-10549265). Den lille Dværg-Stjernebold var fremme med mange frugtlegemer (DMS-10554365), og det samme gjaldt Vinter-Stilkbovist (ikke rapporteret). For to år siden var Feddet efter stormfloden oversvømmet i en lang periode, og det har resulteret i, at Revling tilsyneladende er forsvundet fra området. Ikke desto mindre blev der

fundet Lerfarvet Køllesvamp, der normalt vokser med Revling (DMS-10557454).

En tur til Fyns Hoved 1. november gav vokshatte langt under det sædvanlige. Ni arter af vokshatte, fire køllesvampe samt hele fire fund af Puppe-Snyltekølle (DMS-10560666). Det er altid en sjov art at finde.

Mandagsaftener udendørs

Vores mandagsaftener havde vi ændret lidt på i år. Fra at være et fast sted alle gangene mødtes vi forskellige steder på Fyn. Samtidig blev der ændret lidt i konceptet, hvor vi normalt har været ude i halvanden time og så har brugt halvanden til to timer på at bestemme. Det gjorde vi stadig nogle mandage, men andre gange, hvor vi ikke rigtig havde noget spændende at kigge på, fortsatte vi aftenen som en almindelig svampetur og brugte hele tiden på at gå på jagt efter svampe. Det var tilsyneladende en stor succes. Det er i hvert fald mange år siden, vi har været så mange til mandagsaftener, og reelt har deltagerantallet i gennemsnit været højere på mandagsaftenerne end på de almindelige ture i weekenderne. Det tænker vi lidt over. Ofte er det de gængse svampe, der bliver fundet, men af og til dukker der arter op, man ikke ser hver dag. En tur til Kohaveskove ved Odense gav bl.a. fund af Purpurbrun Slørhat (*Thaxterogaster purpurascens* – DMS-10538055) og Gulbrun Pokalbæger (*Tarzetta cupularis* – DMS-10538061). Og en tur til pletten med det skønne navn, Espe Folke- og Tumblepark, gav også flere spændende svampe.

Vores facebookgruppe Pahati lever. Vi gør en del ud af, at det ikke er et sted til hjælp til bestemmelse, det er der andre Facebookgrupper der er bedre egnede til, om end tonen i vores gruppe er langt mere sober, end man kan opleve i andre grupper. Billeder fra turene, sjove svampe, tips fra det store internet, spændende fund og ikke mindst muligheden for at lave en ekstra tur, hvis nogen føler for det. Således inviterede et af vores medlemmer alle til en svampetur en søndag formiddag med tilhørende kaffe/te og øl/vand og spisning af medbragt mad sammen. Det var der en flok, der tog i mod, og de havde en fin tur i 100 ha skov, hvor man ellers normalt ikke har adgang. Herligt.

Året sluttede også i år officielt af med årsmødet på Trente Mølle, hvor vi planlagde næste års sæson. Men inden gik vi en tur i mørket med ravlygter for at se, om vi kunne finde nogle fluorescerende svampe. Det blev til en enkelt art, den meget almindelige Knippe-Svovlhat, der flere steder lyste op, så det var en fornøjelse og nærmest magisk. Så måske vi i næste sæson skal have naturre med ravlygter på programmet. Nogle af

os er i hvert fald gået i gang med at investere i ravlygter med lys i forskellige bølgelængder, så måske skal vi også i fremtiden have flere ravlygter til hjælp til bestemmelse af svampene, ligesom mange slæber rundt på et mindre arsenal af kemikalier.

Nu ser vi frem til et 2026, hvor alt igen er normalt..

Leif H. Sørensen

Lokalafdelingen Sjælland

Et underligt år

Lad os bare sige det på denne måde: Vi håber, svampesæsonen 2026 bliver bedre. Meget bedre.

Foråret var usædvanlig tørt på Sjælland og øerne, selv for denne normalt tørre årstid, og for første gang, så længe nogen kan huske, blev der ikke fundet en eneste Stenmorkel på turen i Tisvilde Hegn 27. april. Dagen før var der dog set et enkelt lille frugtlegeme af Kæmpe-Stenmorkel på det sædvanlige voksested i Vestskoven. Også Udbredt Stenmorkel var fremme, men desværre konstaterede deltagerne på turen, at der er fældet meget Ædelgran i Vestskoven. Det går hårdt ud over de gamle nåleskove i disse år, og det er en trist overraskelse at tage på skovtur og finde et kendt, fint svampeområde lagt ned.

I juni-juli kom der heldigvis en hel del regn, og kantarelsæsonen blev ganske udmærket. Kantarelgildet i Gribskov 6. juli var hyggeligt og velbesøgt, og der var rigelig kantarelstuvning i wok'en. Sommerens udvalg af skørhatte og små rørhatte i parkerne lovede også godt for det videre svampeår.

Sådan blev det ikke ved med at gå. Der kom regn i august og september, men uregelmæssigt og med pauser, så jorden tørrede ud igen, godt hjulpet af det varme, blæsende vejr. Svampeture på Vestsjælland i august måtte aflyses pga. tørke og svampemangel, en annonceret mandagsaften i Roskilde 8. september blev udsat, og der var ikke mange svampe at øve sig på, da begynderkurset i svampebestemmelse startede.

Her og der, men kortvarigt

Lidt usædvanligt var det ikke Lolland-Falster, der var hårdest ramt af tørken, og her var der faktisk perioder, f.eks. første uge af august, hvor der var rørhatte i store mængder, selv om de hurtigt var væk igen. Ellers var det meget pletvis, hvor der var noget at finde. På turen til Jægerspris Nordskov 23. august var der stort set ingenting før Bredvig Mose, men så blev der til sidst fundet rigtig mange Sommer-Østershat.

Mange gæster på Svampefestivalen 4.-5. oktober var forbi lokalafdelingens svampeudstilling. Foto Kirsten Bjørnsson.

Som vi har oplevet det før, kom sæsonen alligevel i gang til sidst, i oktober. Der var f.eks. mange Karl Johan i Ganløse Ore og andre skove nord for København, hvor der også var en del tragt-kantareller og rigtig mange Foranderlig Skælhat. Rigtig mange tragt-kantareller var der f.eks. også i Nyrup Hegn på hekseringsturen 15. oktober.

Så kom til gengæld ret tidligt et par frostnætter, som gjorde det af med de større rørhatte og bladhatte. Natten mellem 15. og 16. november var så kold, at svampene var dybfrosne næste dag, både på Vestsjælland og på afslutningsturen til Teglstrup Hegn. I skrivende stund, midt i december, er der dog stadig tragt-kantareller at finde rundt omkring, både i nærheden af København og på Falster. Men små. Trompetsvampe har der, så vidt vi ved, været ganske få af. Et underligt år, hvor svampene dukkede op her og der, men hurtigt var væk igen.

Gamle traditioner og nye

Årets begynderkursus i svampebestemmelse var som sædvanlig helt fyldt op og blev godt bedømt af deltagerne, trods de noget vanskelige betingelser i felten. Der blev ikke holdt fortsætterkursus i 2025, men mange har meldt sig som interesserede, så Benny Olsen holder igen fortsætterkursus i 2026. Nogle få, men velbesøgte medlemsarrangementer blev det også til.

Kantarelgildet i juli er en meget gammel tradition, som vi er glade for at føre videre. Et hyggeligt familiearrangement med både wok og grill til de medbragte pølser og bøffer.

Svampeudstillingen, som i en årrække er holdt på Fiskebæk Naturskole ved Furesøen en uge inde i september, blev i år gennemført som et mere medlemsrettet arrangement med mindre vægt på at få rekordmange svampearter lagt på udstillingsbordet og mere vægt på spontane småture i Nørreskoven, fælles madlavning og spisning. Som sædvanlig med demonstration af garnfarvning og medicinske svampe.

Et nyt, men forhåbentlig fast indslag i vores efterårsprogram er den svampeudstilling, der er lokalafdelingens bidrag til Svampefestivalen i oktober, denne gang på Holmen i København. Trods rigtig dårligt vejr og en noget afsides beliggenhed tæt på Operaen kom der anslået 500 gæster på hver af de to festival dage, og selv om vi før har haft betydelig flere arter fremme på udstillingsbordene, var der nok at snakke om med de mange interesserede, helt overvejende ikke-medlemmer af Svampeforeningen. Så det er et godt sted at være med og samtidig sjovt at snakke med de mange interesserede.

Som det sidste sociale arrangement i efteråret holdt vi generalforsamling 10. november efter et foredrag om trøffeljagt med trøffelhund af Rune Richtendorff. Den flittige hund Asti lå og sov i bilen efter en lang dags trøffeljagt i sjællandske skove, men udbyttet var lagt frem i en pænt stor bunke. Og Rune Richtendorff fortalte både underholdende og oplysende om trøfler og trøffeljagt.

På generalforsamlingen trådte Jørn Kofod ud af bestyrelsen og fik stor tak for sine mange års indsats som formand. Den nyvalgte bestyrelse har siden konstitueret sig med Svend-Erik Meelby som formand. Læs hans hilsen til medlemmerne på lokalafdelingens hjemmeside svampesjaelland.dk.

Kirsten Bjørnsson og Jørn Kofod

Bornholm – Svampevennerne

Vi har haft ti ture med 10 – 15 deltagere, første tur 16. august med magert udbytte. Bare to uger senere blev der fundet en hel del flere arter.

Der var atter i år mængder af Kuglekoldet Fluesvamp alle steder. Ribbestokket Guldrørhat er åbenbart vandret lidt mod nord. Der blev fundet mange omkring Sorthat, nord for Rønne. Knap så mange omkring Dueodde, hvor den ellers plejer at holde til.

På de gamle steder med Tragt-Kantarel er udbyttet blevet mindre. Til gengæld var den mange andre steder. Vi har indtrykket af, at den ikke klarer for megen tørke i forsommeren. Senere i oktober var der mange kantareller og pigsvampe.

Den planlagte tur 4. oktober gennemførte vi trods varsel om stærk storm. Det var i Bisonskoven med stort udbytte, bl.a. en del skørhatte og Brunstokket Rørhat. Morsomt var det, at bisonerne nysgerrigt iagttog os.

14. og 16. oktober havde vi de årlige fællesture sammen med NaturBornholm med efterfølgende svampebestemmelse. Begge gange mødte ca. 70

op til turene og 40-50 til svampebestemmelse – da havde vi tre bestemmere travlt! Heldigvis var der et par kyndige gæster, der hjalp os. Deltagerne er altid en blanding af lokale, danske og udenlandske turister (flest tyskere).

Hele oktober har vi i mange år haft svampeudstilling på NaturBornholm. I år atter med former og farver. Desuden et bord med absolut sikre spisesvampe, et bord med, hvad gærsvampe formår, en lavafdeling samt et par stereolupper.

Vi har fået flere nye medlemmer det forløbne år, bl.a. nogle, der bor ovre, men som har sommerhus på øen. Det er glædeligt, og vi byder de nye medlemmer velkommen.

Lars Bitsch er, så vidt vi ved, den eneste på øen, der har diplomprøven. De få gange Lars ikke kan komme, tager vi andre fra bestyrelsen turene.

Der er to fra bestyrelsen, der er gået ud. I stedet er Charlotte Bjarnt trådt ind og opstiller til valg. Charlotte har speciale i spisesvampe, kender grupperne og giftsvampene. En del af os kender Charlotte som en særdeles kyndig svampekender.

Marianne Kleist

Lars Bitsch gennemgår turens udbytte. Foto Marianne Kleist.

SVAMPE er medlemsblad for Svampeforeningen (Foreningen til Svampekundskabens Fremme), hvis formål er at udbrede kendskabet til svampe, både videnskabeligt og praktisk. Foreningen afholder hvert år en række ekskursioner, svampeudstillinger, foredrag og kurser. Se også www.svampe.dk.

Indmeldelse sker ved at indsende 250 kr. – ved bopæl i udlandet 45 € – samt tydeligt navn, postadresse og email-adresse til:

Foreningen til Svampekundskabens Fremme
Smedievej 68, 3400 Hillerød
tlf.: 2446 0223
E-mail: info@svampe.dk
Bank (reg.nr. 1551) 9 02 02 25
MobilePay 20 552 (oplys navn, adresse og også gerne telefonnummer og mailadresse til registreringen).

SVAMPE udkommer to gange årligt, i februar og august.

SVAMPE is issued twice a year. Subscription can be obtained by sending 45 € to:

The Danish Mycological Society
Smedievej 68, DK-3400 Hillerød
E-mail: info@svampe.dk
Bank (reg.nr. 1551) 9 02 02 25
SWIFT-BIC: DABADKKK, IBAN: DK37 3000 0009 0202 25

Please give name and address clearly.

Redaktion

Jens H. Petersen
Nøruplundvej 2, Tirstrup, 8400 Ebeltøft
tlf.: 20 78 47 25
e-mail: jenshp@icloud.com

Thomas Læssøe
Globe Institute/Biologisk Institut, Universitetsparken 15, 2100 København Ø.
tlf.: 28 97 78 40
e-mail: thomasl@bio.ku.dk

Kirsten Bjørnsson
Hf. Frederikshøj 308, 2450 København SV
tlf.: 60 80 53 83
e-mail: kirsten.b.svampe@gmail.com

Martin Schier Christiansen
Brandgaden 12A, 5871 Frørup
tlf.: 28 30 76 17
e-mail: martin.schier91@gmail.com

SVAMPE er korrekturlæst af Steen A. Elborne og trykt hos Narayana Press, Gylling.

Forfattervejledning

Manuskripter

Artikler til Svampe kan sendes vedhæftet til en e-mail. Teksterne skal være gængse formater som Word, RTF, ren tekst eller Google Docs.

Illustrationer

Fotografier afleveres som originale (højopløste) billedfiler i formaterne jpg, tiff eller Photoshop. Husk at navngive billederne i forhold til artiklen.

Stregtegninger afleveres i dobbelt størrelse, dog maksimalt i A4-format.

Udbredelseskort, diagrammer, tabeller og lignende kan afleveres som skitser som redaktionen rentegner.

Materiale sendes til Jens H. Petersen – er du i tvivl, så kontakt ham.

Navnebrug

Ved dansk svampenavngivning følges navnelisten på Svampeatlas: svampe.databasen.org/checklist/.

Afleveringsfrister

Stof til forårsnummeret af Svampe skal være hos redaktionen senest den 1. december; stof til efterårsnummeret senest den 15. maj.

Indholdsfortegnelse

1	Historien om Purpur-Kollesvamp
Thomas Læssøe og Jens H. Petersen	<i>The story of the Violet Coral</i>
6	Mig og Pilfinger
– samt lidt vokshatte i det nordjyske
Per Taudal Poulsen	<i>Me and Willow Gloves</i>
– and a few waxcaps in Northern Jutland
9	Diplomtagere 2025	<i>New diploma holders</i>
10	Sydrust – en skovødelæggende rustsvamp
introduceret til Australien fra Sydamerika
Thomas Læssøe	<i>On Austropuccinia psidii</i>
11	Gulhårede frynseskiver året rundt
Jens H. Petersen	<i>Yellow-haired inoperculate discs all year round</i>
17	Vejen til makro
Jens H. Petersen	<i>The road to macro</i>
20	Svampegastronomi
Flemming Rune	<i>Mycogastronomy</i>
22	Oplev magien ved hjemmedyrkede svampe
Julie Holm og Mads Boserup Lauritsen	<i>Experience the magic of home-grown mushrooms</i>
27	Rundt om svampene
Flemming Rune	<i>All about fungi</i>
30	Nye bøger, etc. (Vaxingar, en fälthandbok, Psilocybin-terapi)	<i>New books, etc.</i>
32	Fra Svampeatlas til FunDive
– opdateringer fra 2025	<i>From the Danish Fungal Atlas to FunDive</i>
– updates from 2025
37	Usædvanlige danske svampfund
red.: Thomas Læssøe	<i>Notes on rare fungi collected in Denmark</i>
44	Nye arter og varieteter for Danmark
fundet i 2025	<i>New species and varieties for Denmark</i>
found in 2025
46	Gode svampeoplevelser i Finland
Kirsten Bjørnsson	<i>Good fungal experiences in Finland</i>
47	Sæsonen lokalt	<i>The season locally</i>

Omslagsbillede: Den lille Langsporet Boldkaster (*Pilobolus kleinii*) vokser på ekskrementer. Den retter sine sporangiebærere mod lyset, og kan skyde de sorte sporangier flere meter bort. Foto Jens H. Petersen.

ISSN 0106-7451

SVAMPE ⁹³/₂₀₂₆

